

2 HARCÁSZAT

2.1 AZ ÖSSZHADERŐNEMI MŰVELETEK ALAPJAI

2.1.1 A csapatok tevékenységének felosztása a műveletek szintjei szerint¹

- a) **Katonai-stratégiai szint:** E szinten a fegyveres erők alkalmazása azzal a céllal történik, hogy – az állam más rendelkezésre álló eszközeinek felhasználásával együtt – lehetővé váljon a politikai vezetés által kitűzött politikai-stratégiai célok elérése.
- b) **Hadműveleti szint:** A haditevékenységek azon szintje, ahol az összhaderőnemi műveleti területen, a katonai stratégiai célkitűzések elérése érdekében a hosszabb időtartamú, egyidejű vagy egymást követő hadjáratokat, főbb műveleteket tervezik, végrehajtják. A hadműveleti szint összekötő kapocs a katonai stratégiai szint és a harcászati szint között. A hadműveleti szintű parancsnok felelőssége, hogy a harcászati szintű célok és a stratégiai szintű célkitűzések összhangját mind a tervezés, mind a végrehajtás során biztosítsa.
- c) **Harcászati szint:** Harcászati szinten általában a haderőnemek csapatai (magasabb egységei, egységei és alegységei) ütközeteiket, harcokat és egyéb tevékenységeket folytatnak a harcászati szintű célok elérése érdekében. A győzelem kivívásának fontos eszköze a harc. Az erők harci alkalmazása a manőver és a tűzerő összehangolásán alapul. A hadműveleti szintű tevékenység eredményessége a csapatok harcászati szintű sikerein alapul.
- d) **A szövetségesi keretek között folytatott tevékenység esetén** az egy haderőnem erőinek alkalmazására korlátozódó műveleteket – az alkalmazott erő méretétől függetlenül – **harcászati szintű tevékenységek tekintjük.**

2.1.1.1 A stratégia keretei²

A Szövetségi stratégia keretei: A nemzetközi politika kapcsolja össze a nemzet erejét a nemzetközi politikai rendszerrel, hogy támogassa a kollektív és nemzeti érdekekkel többnyire együttműködve szövetségeseinkkel és partnereinkkel. A nemzet nagy stratégiáját a követendő célok és a célok elérésének módja együttesen alkotja.

A stratégiához fontos annak megértése, hogyan kell használni a hatalom eszközeit, a diplomáciai, az információs, a katonai és a gazdasági eszközöket (DIME).³ Miután az Észak-atlanti Tanácsban (North Atlantic Council, a továbbiakban: NAC) kollektív döntés született arról, hogy az egyes hozzájáruló nemzetek a Szövetség kollektív információs forrásainak támogatásával bevetik teljes eszköztárukat a cél elérése érdekében.

1 Ált/219 (2015) p. 1-13.

2 Ált/44 (2018) pp. 1-5 – 1-9.

3 A korábban említett DIME továbbfejlesztett változata kiegészül még a pénzügyi eszközök (financial), hírszerzés, titkosszolgálati tevékenységek (intelligence), rendvédelmi erők (law enforcement).

A nemzeti erő eszközei:

- a) **A diplomáciai tevékenység:** Sikerének mértékét a tárgyalási képesség, az alku és megállapodások és egy adott ország vagy szervezet, illetve szövetségeseinek és potenciális partnereinek álláspontja között fennálló viszony határozza meg. A diplomácia részleges vagy totális kudarcát általában a gazdasági, illetve katonai befolyásoló eszközök alkalmazására való áttérés jelzi. A hatékony diplomácia az ország vagy szervezet megítélésének, egységének, valamint az is mert gazdasági és katonai befolyásoló képességének kombinációjára támaszkodik. A diplomáciai eszköz alkalmazása folyamatos, beleértve a háború időszakát is. A szövetség kollektív diplomáciai eszközének külső megjelenítője a NATO főtitkár.
- b) **Az információs eszközök:** Információk alapozzák meg a helyzet helyes megértését a döntéshozatalban. A Szövetség minden tevékenysége, minden szó és kép, ami megjelenik a Szövetség szándékait közvetíti azzal, hogy potenciális stratégiai hatásokat keltsen. A Szövetség minden előnyét azért, hogy összehangolja és koordinálja a kommunikációs tevékenységeket. A stratégiai kommunikáció (strategic communications, a továbbiakban: StratCom) célja, hogy előmozdítsa a Szövetség érdekeinek érvényesülését és segítse a Szövetség politikai és katonai céljainak teljesülését. A StratCom, mely olyan eszközökön keresztül jelenik meg, mint a politikai nyilatkozatok és tettek, rendkívül fontos eleme a műveletek tervezésének és kivitelezésének.
- c) **A katonai eszközök:** A katonai erő alkalmazására az egyéb eszközökkel párhuzamosan változatos körülmények között kerülhet sor. Így tehát a katonai erő a politika egyik eszköze. A katonai műveletek a tevékenység jellegétől és a műveleti környezettől függően különbözők lehetnek, így például: katonai hozzájárulás az elrettentéshez, konfliktusmegelőző, katasztrófaelhárító, stabilizáló- és újjáépítő műveletek, valamint harci műveletek. A katonai eszközök időbeni integrálása a kollektív stratégiába meghatározó jelentőségű és csak a magas szintű, folyamatos és hatékony civil-katonai kapcsolatok (civil-military interaction – CMI) teszik lehetővé. A Szövetség a katonai erőt, amely csak egy összetevője a katonai eszközöknek, csak a legvégső lehetőségeként alkalmazza.
- d) **Gazdasági eszközök:** A külföldi befektetések, a tőke áramlása és a kereskedelem lehetővé teszik a gazdasági befolyásolást, mint a nemzeti erő egyik eszközének alkalmazását. Az egyik opció a gazdasági szankciók bevezetése. A szankció azonban minden kétélű fegyver, mert ellentétekkel szül a szövetségesek között is, egyáltalán nem hoz gyors és látványos eredményeket, hatása lassan és nem kellő pontossággal jelentkezik, és sikere nehezen megítélik. Extrém körülmények között a gazdasági eszközök alkalmazásához szükség lehet a katonai erő bevetésére is támogató jelleggel, mint például a gazdasági embargó betartatása katonai blokáddal. A gazdasági eszközök nem csak kényszerítés vagy korlátozás útján érhetnek célt, de alkalmasak arra is, hogy a számunkra kívánatos magatartást pozitív gazdasági eszközökkel: befektetésekkel, kereskedelmi egyezményekkel megerősítsék. A NATO Gazdasági Bizottságát az e területen zajló kooperáció előmozdítása érdekében alapították, felismerte, hogy az Észak-atlanti Szerződés 2. cikkelyében foglalt célok és alapelvezetek sok más, a gazdasági kooperációban érdekelt nemzetközi szervezetek és fórumok is követik, illetve ennek elérésére törekednek. A NATO ezért igyekszik elkerülni a másutt elvégzett munka duplikálását, azonban igyekszik fokozni a tagállamok közötti együttműködést ezen a téren is, amennyiben a Szövetség számára különösen fontos gazdasági kérdések kerülnek napirendre, különösen olyanok, amelyeknek biztonsági és védelmi vonatkozásai is vannak. A Szövetség

tehát olyan fórumként működik, ahol a katonai kérdéseken túl egymással összefüggő politikai és gazdasági kérdések különböző aspektusai is megtárgyalhatók.

- e) **Kiegészítő vagy polgári képességek:** Noha fogalmilag nem tartozik a nemzeti erő eszközei közé, a nem kormányzati szervezetek (non-governmental organizations, a továbbiakban: NGO), a nemzetközi és regionális szervezetek mégis rendkívül hasznosak lehetnek és elősegíthetik a műveletek megvalósulását. Az ilyen szervezetek képességei olyan területeken jelenthetnek értékes segítséget, mint az igazságszolgáltatás, a rendvédelem, polgári közigazgatás, vállalkozások és a kereskedelmi partnerség. További előnyöket jelent az egészségügyi ellátásokat, az élelmiszer elosztást, az energia- és vízellátást lehetővé tevő, valamint a közegészségügyi-közüzemeket támogató szervezetek infrastruktúrája. A Szövetségnek készen kell állnia arra, hogy ezeket a polgári részképességeket ideiglenesen igénybe vegye a katonai tevékenységekkel összhangban a stabilizációs és újjáépítési műveletek során addig, amíg a körülmények lehetővé nem teszik azt, hogy a helyi hatóságoknak és szervezeteknek át adják. A meglévő szövetségi és nemzeti képességek kihasználásához megfelelő szintű tervező törzsre és szakértőkre van szükség a katonai szervezeten belül.

2.1.1.2 Műveleti környezet

Műveleti környezet: Azok az összetett feltételek, körülmények és hatások, melyek befolyást gyakorolnak a képességek alkalmazására és hatással vannak a parancsnok döntésére.

Ez azt a környezetet jelenti, melyet a válság közvetlenül érint, és amelyben a nemzeti és szövetséges erő eszközeit bevetik, magába foglalva valamennyi szereplőt és azok tevékenységét. Ide tartoznak továbbá azok a fizikai és nem fizikai tartományok és tényezők, melyek összefüggeneik a légtérrel, a világúrral, a szárazföldi, tengeri, információs és a kiber térrel. A működési környezet tehát több egymással összefüggésben lévő tényező együttes hatásaként írható le, melybe beletartoznak a politikai, katonai, gazdasági, szociális, információs és infrastrukturális tényezők (political, military, economic, social, information and infrastructure – PMESII).⁴ Ezeknek a tényezőknek (PMESII) az elemzése teszi lehetővé a parancsnokok és a törzsek számára műveleti környezet megértését, melyben a nemzeti erő összehangolt alkalmazásával olyan hatást kell kelteni, mely hozzásegít a célkitűzések teljesüléséhez.

2.1.1.3 A műveleti vezetés alapvetően a következő katonai alaptevékenységek irányítását jelenti:⁵

- a) támadás;
- b) védelem;
- c) stabilizáló tevékenységek;
- d) harccal kapcsolatos tevékenységek.

⁴ Napjaink műveleti környezetének elemzése során ez kiegészül további két aspektussal: a fizikai környezettel (Physical environment) és a rendelkezésre álló idővel (Time available).

⁵ Ált/44 (2018) p. II-32.

2.1.1.4 A művelet tárgyának meghatározása

A tervezés és a végrehajtás érdekében szükség van a **művelet tárgyának meghatározására**.⁶ A művelet tárgyból már következtetni lehet a művelet általános környezetére, annak körülményeire, és az alapvető tevékenységekre. Ez segít megállapítani a műveletben alkalmazott tevékenységek egyensúlyát és a végrehajtáshoz szükséges források és erők kijelölését.

- a) **Háborús tevékenység** (warfighting): A nagy intenzitású műveletek során a tevékenységek leginkább jelentős fegyveres agresszió ellen irányulnak, melyet egy vagy több állam vagy egy jól szervezett és jelentős forrásokkal rendelkező nem állami szereplő nagyszabású katonai ereje hajt végre. Ezek az erők nagy intenzitású, változó gyakoriságú és változó mértékű erőkkel vívott csaták és harcérintkezések keretein belül harcot vívnak. A nagy intenzitású műveleteknek közvetlen célja, hogy biztosítsa a saját erők cselekvési szabadságát az ellenfél rovására. A műveletek tempója gyakran magas, ami logisztikai támogatási igénytelenséggel és fogyasztással jár. Az államok fegyveres erői is használhatnak irreguláris és ABV tevékenységeket a hagyományos erők katonai céljainak elérésére. A nagy intenzitású műveleti környezetben a helyzetet tovább súlyosítják, állandósít hatják vagy kihasználhatják olyan irreguláris szereplők, amelyek az instabilitásból fakadó előnyöket használják fel felkelésre, terrorizmusra, bűnözésre vagy zavargásokra.
- b) **Biztonsági műveletek:** A biztonsági műveletek felölelik azt a kritikus időintervallumot, amely átmenetet képez a harci műveletekből a szembenálló fél legyőzéséig, a biztonságos környezet helyreállítása érdekében átfogó megközelítéssel folytatott stabilizációs műveletekig, valamint a rend, a törvényesség és a megfelelő kormányzás helyreállításáig. A biztonsági műveletek nem egy meghatározott előrendő véghelyzet elérésére (például teljes győzelemre) irányulnak, hanem inkább csak általános politikai biztonsági feltételek kialakítására törekednek. A szereplők összetétele és motivációi folyamatosan változnak a konfliktus során és a kezdetben szemben álló felek, még a már legyőzöttek is eltűnhetnek, majd újra felbukkannak más irreguláris szereplőkkel támogatva, új politikai követelésekkel vagy szövetségesekkel. Az általuk megtestesített fenyegetéssel szemben a törvényes helyi kormányzat és közigazgatás helyre állításával lehet védekezni. A helyzet stabilizálása érdekében a NATO-parancsnokoknak támogatniuk kell az egyéb szereplők tevékenységét a civil társadalom, a kormányzás, a jogrend és igazságosság, valamint a gazdaság védelmére, megerősítésére és helyreállítására. A biztonság kialakításához azonban szükség van stabilizáló tevékenységeken túl a hagyományos támadó és védelmi tevékenységekre is. Ilyen környezetben a szembenálló erők gyakran irreguláris erők, (pl. felkelők), és ezért a saját erőknek egyszerre kell a lázadást leverni (Counter-Insurgency – COIN) közben stabilizáló és helyreállító műveletet végezni.
- c) **Béketámadás:** A művelet tárgya akkor béketámadás, amikor a békeszerződés vagy tűzsünet kis kockázatú műveleti környezetet hozott létre, a felek egyetértenek és az egyezmény előírásait betartják, valamint a vitás ügyek száma és jelentősége alacsony. A béketámadás során a saját erők szinte kizárálag stabilizáló tevékenységeket hajtanak végre, de képesek támadó és védelmi feladatok

vérehajtására is. A békétámogatás célja a nemzetközi mandátumnak megfelelő állapot fenntartása. Erő alkalmazására általában csak önvédelemi célokban kerül sor.

A jellemző békefenntartó tevékenységek közé tartozik:

1. a felek szétválasztása és védelme;
 2. egyes közigazgatási feladatok ideiglenes irányítása;
 3. és a humanitárius segítségnyújtás.
- d) **Békeidőszaki katonai szerepvállalás:** A békétámadásban vérehajtott katonai szerepvállalás felöleli azokat a más nemzetek bevonásával járó katonai műveleteket, amelyek célja a békétámadás környezet formálása a helyi és regionális stabilitás előmozdítása érdekében. Ilyenek például a bizalomépítő intézkedések is, amelyek akár harcoló erők telepítését is magukban foglalják, rendszeres kétoldalú vagy többnemzeti kiképzések és gyakorlatok, a tanácsadó és szakkiképző csoportok kiküldése. Az ilyen katonai szerep vállalások közvetlen vagy hosszabb távon érvényesülő egymást erősítő eredményekkel járnak, melyek megerősítik és elmélyítik az együttműködést, előmozdítják a stabilitást.

2.1.1.5 Műveletek típusai⁷

A NATO-műveleteket tulajdonságaik alapján lehet kategorizálni. A konfliktus teljes spektrumában a saját erők célkitűzéseitől függően az összes művelet típus előfordulhat. Azonos típusú művelet (pl. harc) a konfliktus spektrumának különböző pontjain is előfordulhat és eltérő műveleti témához kapcsolódik (pl. békétámadás katonai szerepvállalás) a műveleti területen található erőszak szintjétől függően.

Harc: A NATO-t ért közvetlen támadás elhárítása harccal történik. A harcot intenzív tevékenységgel és fokozott logisztikai igénytelenséggel járó csaták és nagyobb ütközeteik (harcérintkezések) sorozata jellemzi. A műveleti tempó magas, ezért az erőforrások célszerű szétesztéséhez prioritási rendet kell megállapítani, további harci erőt kell létrehozni és összetett, sokoldalú összhaderőnemi erőkkel vérehajtott nagy kiterjedésű manővereket kell vérehajtani. Az erőket általában szakkomponenseként szervezik és vezetik.

Válságreagálás: A válságreagálási műveletek (Crisis Response Operations – CRO) azok a többfunkciós műveletek, amelyek hozzájárulnak a konfliktusok megelőzéséhez és megoldásához, humanitárius célokhoz vagy válságkezeléshez a Szövetség deklarált céljainak teljesüléséhez.

- a) **Irreguláris tevékenység elleni harc:** Irreguláris elleni tevékenységek három kategóriába sorolhatók: felkelés leverése, terrorizmus elleni támadás és bűnözés elhárítása.

1. Felkelés leverése: (COIN). A COIN átfogó civil és katonai kísérlet a felkelés elfojtására és a [felkelés] alapvető okainak kezelésére. A felkelés elfojtása megköveteli azt, hogy a felkelés okait és jelenségét egyszerre kezeljék, ezért a nemzeti erő katonai eszköze csak egy szükséges, de nem elégsges feltétele a COIN sikérének. A biztonsági helyzet megköveteli az összhaderőnemi kötelékek bevetését azért, hogy a nemzeti erő más eszközei (politikai, diplomáciai,

⁷ Ált/44 (2018) pp. II-35 – II.39.

gazdasági) érvényesülhessenek, illetve más partner szervezetek hatékonyabban tevékenykedhessenek.

2. Terrorizmus elleni támadás: A terrorizmus elleni tevékenység, melynek célja az erők, személyek és építmények terrorizmussal szembeni sérülékenységének a csökkentése, és/vagy terrorista tevékenységre való reagálás. Ez egyszerre jelenti a terrorizmus elleni védelem megelőző, védelmi tevékenységeit, valamint a terrorizmus elleni támadás offenzív rendszabályainak érvényre juttatását. A NATO értelmezésében ez kiegészül még a terrorista támadás után a harc- és működési képesség helyreállítására való képességgel és készseggyel.

3. Bűnözés-elhárítás: Olyan tevékenység, amely a szervezett bűnözői csoportoknak a Szövetség tagjaira már fenyegetést jelentő tényerésének megelőzésére és korlátozására irányul.

b) **Katonai hozzájárulás a béketámadásban:** Olyan műveletek, melyek hozzájárulnak a béketámadató erőfeszítésekhez, pártatlan diplomáciai, civil és katonai eszközökkel, általában az ENSZ Alapokmány céljainak és elveinek teljesülése és a béke helyreállítása vagy fenntartása érdekében. Ilyen műveletek magukba foglalják többek között a konfliktusok megelőzését, béke kikényszerítést, békéfenntartást, béketeremtést és a békeépítést.

c) **Katonai hozzájárulás a humanitárius támogatásban:**

A humanitárius segítség azokat a tevékenységeket és feladatokat foglalja magában, amelyek enyhítik vagy csökkentik az emberi szenvedést. A humanitárius segítségre sor kerülhet a természeti és az ember okozta katasztrófák miatt vagy konfliktus és/vagy politikai, vallási és etnikai üldözés esetén. A humanitárius segítségnyújtás tárgya, időtartama és célja korlátozott és mindenkorral pótolja vagy kiegészíti a fogadó nemzet polgári hatóságok, nemzetközi szervezetek, nem kormányzati szervezetek és más civil szereplők erőfeszítéseit. A katonai hozzájárulás a humanitárius támogatáshoz felöleli a katasztrófaelhárítást, a lakóhelyét elhagyni kényszerült polgári személyeknek nyújtott támogatást, biztonsági feladatokat, technikai segítséget és támogatást, valamint az ABVN (katasztrófa) következményeinek felszámolását.

d) **Katonai hozzájárulás a stabilizáláshoz és újjáépítéshez:** (stabilization and reconstruction, a továbbiakban: S&R): Az S&R rendszerint polgári vezetésű folyamat, amelyre gyakran sor kerül válság alatt és után, olyan államban mely elvesztette a képességét, hogy hatékonyan kormányozza magát. A legcélravezetőbb, ha azok a szervezetek végezik a S&R feladatait, melyek rendelkeznek a szükséges szakértelemmel, mandátummal és hozzáértéssel, de előfordulhatnak helyzetek, amikor a hadsereg kénytelen átvenni a stabilizálás és újjáépítés feladatait (például a helyi rendőri erők ideiglenes helyettesítése).

e) **Nem hadviselők evakuálása;** A nem hadviselők evakuálási műveletére (non-combatant evacuation operations, a továbbiakban: NEO) nemzeti diplomáciai kezdeményezésre kerül sor, melyet saját erők támogatnak. A NEO célja egy harmadik országon belül a fenyegetett és nem harcoló lakosság áttelepítése biztonságos helyre.

f) **Kimenekítés:** A kimenekítés olyan küldetés, mely során a NATO-vezetésű erők a válsággal sújtott régióból katonai missziókat és egységek visszavonását végzik vagy segítséget nyújtanak hozzá.

g) **Szankciók és embargók:** Tágabb értelemben a szankciók és embargók azt a célt szolgálják, hogy egy nemzetet a nemzetközi jog betartására kényszerítsenek, illetve arra, hogy alávesse magát valamely határozatnak vagy utasításnak, rendelkezésnek. A szankciók általában az ellátás, illetve diplomáciai, gazdasági és más kereskedelmi kivállások megtagadását, valamint a szankcionált területen élők szabad mozgásának megtiltását jelentik.

h) **Hajózás és az átrepülés szabadságának biztosítása:** Ezeket a műveleteket a tengeri vagy repülési útvonalak használatára vonatkozó nemzetközi jogok érvényesítése céljából alkalmazzák. A közlekedés szabadsága a nemzetközi joggal összhangban lévő szuverén jog.

2.1.1.6 Az összhaderőnemi műveletek végrehajtásának szakaszai⁸

Az összhaderőnemi művelet a következő szakaszokból áll:

- a) analízis (a környezet, a probléma és operatív megközelítése)
- b) műveleti terv kialakítása (OPLAN);
- c) haderő generálása és előkészítése, beleértve a feltöltést, a megalakulást és a misszió előtti kiképzést is;
- d) a logisztikai támogatás és egészségügyi biztosítás kialakítása és feltöltése;
- e) telepítés a műveletek végrehajtási területére, vagy a helyszínen lévő erők csapatokkal való megerősítése vagy lecserélése;
- f) műveletek végrehajtása;
- g) a műveletek igény szerinti értékelése, felülvizsgálata és módosítása;
- h) a művelet (küldetés) befejezése és átalakítása;
- i) erők visszatelepítése, átcsoportosítása;
- j) tapasztalatok azonosítása (tapasztalat-feldolgozás).

Ezek a szakaszok lehetnek átfogóak a teljes művelet során folyamatosan jelenlévők, vagy csak ideiglenesen egy időszakra bukkannak fel a műveletek folyamán. Előfordulhat az is, hogy néhány szakaszt meg kell ismétlni, de mindenkorral engedhetetlen az összhaderőnemi műveletek valamennyi szakaszát figyelembe venni. A parancsnoknak a lehető legnagyobb cselekvési szabadsággal kell rendelkeznie a műveletek tervezésében és végrehajtásában a műveletet kezdeményező hatóság által meghatározott korlátok között.

2.1.1.7 Összhaderőnemi funkciók⁹

Az összhaderőnemi feladatok teremtik meg a keretet, mely segít a parancsnok és a törzs számára az alarendeltek tevékenységének szemléltetésében és biztosítja, hogy a művelet minden szempontját figyelembe vegyék. Ezek a hivatalos pontok és a haderő képességeit írják le. A parancsnoknak ezeket az összhaderőnemi funkciókat kell figyelembe venni, akkor, amikor meghatározza a művelet képesség igényeit és a művelet irányítása során egyaránt:

⁸ Ált/44 (2018) pp. IV-1 – IV-2.

⁹ Ált/44 (2018) pp. IV-2 – IV-3.

- a) manőver;
- b) tűzcsapások;
- c) vezetés és irányítás;
- d) felderítési információ és információ-előállítás^{80;81}
- e) információs tevékenységek;
- f) harcképesség fenntartása;
- g) harcbiztosítás;
- h) civil-katonai együttműködés. (CIMIC)

2.1.1.8 Összhaderőnemi műveletek tényezői¹⁰

a) Civil-katonai kapcsolatok és együttműködés: A katonai műveletek ritkán vezetnek teljes sikerhez a nem katonai szereplők bevonása nélkül. A katonai parancsnoknak legalább a céljait és módszereit harmonizálnia kell azokkal a támogató civil szervezetekkel, amelyek az átfogó megközelítés részeként hozzájárulnak a művelet sikéréhez. A civil-katonai kapcsolatok fejlesztése, melyet a CIMIC, mint összhaderőnemi funkció segíti elő alapvetően ennek megvalósításához.

b) Média: A média proaktív szemlélete fontos a művelet valamennyi szakaszában. Az összhaderőnemi erőknek mind stratégiai, mind műveleti, mind harcászati szinten kapcsolatot kell tartani a médiával, melyhez támogatást kap a NATO információ stratégiából vagy stratégiai kommunikációból.

A parancsnoknak tekintetbe kell vennie média-információs központ létrehozását azért, hogy megkönnyítse az együttműköést a médiával és figyelemmel tudja kísérni az informális médiatevékenységeket. Az információs stratégia és a kapcsolódó média hozzáférés nem áshatja alá a műveletek biztonságát.

c) Bevetés (harcérintkezés) szabályai: A harcérintkezés szabályait (ROE) az Észak-atlanti Tanács a műveleti tervvel egyidejűleg hagyja jóvá. A bevetési szabályok adatlapjának szükséges módosítását a SACEUR számára kell megtenni az összhaderőnemi parancsnok útján a NAC általi jóváhagyásra. A ROE határozza meg az erő alkalmazásának és bevetésének mértékét és módját, melyet provokatívan is lehet értelmezni, de célja az, hogy ilyen erő alkalmazása gondosan szabályozott legyen. Még akkor is, ha egy bevetést jogoszerűen és a ROE érvényes szabályai szerint terveztek meg és hajtanak végre, a végrehajtásért felelős parancsnok belátására kell bízni, hogy adott körülmények között valóban helyes-e az erő alkalmazása a ROE által megengedett mértékben.

d) Erők képességeinek maximalizálása: A parancsnoknak figyelembe kell vennie a rendelkezésére álló erők és képességek integrálását, szinkronizálását és összehangolását, melynek célja, hogy teljes mértékben kihasználják a haderőnemek egymást kiegészítő jellegét és a szinergiában rejő erőt. Az összhaderőnemi műveletek során szinergiára kell törekedni mind a saját erők között belsőleg, mind külső szereplőkkel és ügynökségekkel is.

10 Ált/44 (2018) pp. IV-5 – IV-6.

2.1.1.9 Összhaderőnemi műveletek keretrendszere¹¹

Műveleti szinten öt központi összhaderőnemi tevékenység van, amelyek segítik a parancsnokot a végrehajtásra vonatkozó elgondolásának kialakításában. Az öt műveleti folyamat:

A műveleti környezet alakítása: A környezetformálás a műveleti környezet olyan átalakítása, amely a Szövetség számára előnyös, míg az ellenség számára előnytelen. A sikeres környezetformáló műveletek elrettenthetik az ellenséget és ezáltal megelőzhetnek egy kialakulóban lévő válságot. A környezetformálás magába foglalja azon területek felismerését és azonosítását, amelyeken a Szövetség erősségei kihasználhatók és információs fölény érhető el, miközben az ellenség erősségei minimalizálhatók. Az ellenség elrettentése vagy a fenyegetés teljes mélységében történőfenntartása – koordinált információs műveletek alkalmazásával párosulva – súlyosan aláaknázhatja az ellenség helyzetértékelését és csökkenti cselekvési szabadságát. Ezzel egyidejűleg – a saját tevékenység hazai és közvélemény béli támogatásának fenntartása érdekében – szélesebb politikai kontextusban cselekedve tudatosítani kell az erő alkalmazásának legitimitását és létjogosultságát.

Bevetés az ellenség eltökéltségének és kohéziójának támadása érdekében: A művelet döntő eleme rendszerint magába foglalja a támadó tevékenység valamelyen formáját az ellenfél harci potenciálja ellen. Elég nehéz meghatározni, hogy miként lehet az olyan, nem hagyományos katonai erők kohézióját támadni, mint a szétszórt felkelő csoportok. Bár rendszerint van valamelyen koordináló szervezetük, kötődésük laza és szétszórt. Az összhaderőnemi tevékenységek középpontjában a manőver, a tűzerő és az információs tevékenységek állnak.

A siker kiaknázása: A parancsnoknak ki kell használnia a lehetőségeket, meg kell ragadnia és meg kell tartania a kezdeményezést (azaz azt a képességet, hogy az események menetét meghatározhassa) vagy visszaszerezze azt, ha elveszítette. Így a legtöbb ilyen lehetőség kihasználása (akár a sikeres harcérintkezés során keletkező, akár véletlenül felmerülő lehetőségből adódó) – azon múlik, hogy a parancsnok mennyire képes nem csak jó előre felismerni azokat, de létrehozni azokat az eszközöket, amelyek által kihasználhatja őket. Általánosabban megfogalmazva ez a lehetőségek felismerését vagy kialakítását jelenti, valamint a lehetőségek kiaknázásának szándékát és eszközeinek birtoklását vagy megszerzését is, valamint az ellenséghez képest magasabb műveleti tempó elérését.

A Szövetséges erők megóvása: Miközben az ellenfelet támadjuk, a Szövetség erőit meg kell óvni az ellenfél hasonló törekvéseinél. Az ellenfél azon elemei, amelyekre egy parancsnok igyekszik hatást gyakorolni (mint például a győzni akarás, a helyzet megértése, a harci képességek) ugyanazok az elemek, amelyek a saját összhaderőnemi kötelékeinknél védelmet igényelnek. Az egyik legnagyobb védelmi kihívás a kibertér védelme. Ez egyre növekvő jelentőségű és egyben egyre kiszolgáltatottabb terület, és ez a kiszolgáltatottság egyenesen arányos a NATO függőségével az informatikai rendszerektől.

Fenntartás: A műveletek fenntartása alapozza meg a parancsnok cselekvési szabadságát a műveleti környezet formálásában, az erők bevetésében és védelmében, a lehetőségek ki használásában. A műveletek fenntartása magában foglalja az erők telepítését és kivonását,

11 Ált/44 (2018) pp. IV-9 – IV-11.

a tartalék vagy a második lépcsőben lévő erők összeállítását és mozgatását, az erők váltását, feltöltését, pihentetését, a befogadó nemzeti támogatást, szerződéskötésekét és a szerződéses támogatások igénybevételét, műveleti bázisok és összeköttetési (utánpótlási) vonalak létesítését. A műveletek fenntartása leginkább a harcképesség fizikai összetevőire gyakorol hatást, de ugyanakkora hatással van a morális összetevőkre is.

A fentieken kívül szükséges még a hallgatók részéről az Ált/44 (2018). A és B mellékleteinek tanulmányozása.

2.2 A SZÁRAZFÖLDI ERŐK ALKALMAZÁSÁNAK ALAPJAI

2.2.1 Az MH katonai szervezeti tevékenységének csoportosítása a konfliktusok intenzitása és jellege szerint¹²

2.2.1.1 A konfliktusok típusa és intenzitása szerint megkülönböztetünk:

1. Háborús (hagyományos) katonai műveletek: A háborús stratégiai környezetben folyó hagyományos katonai tevékenységet **haditevékenységeknek (hadműveletnek, harctevékenységek)** nevezzük.

A haditevékenységekre az ütközetek és összecsapások sorozata, azok egyidejűsége, az összhaderőnemi műveletek megszakítás és környezeti korlátozások nélküli folytatása, a nagyméretű manőverek egyidejűsége, a magas intenzitás és ütem, a csapás, a tűz, továbbá a nagymérvű logisztikai anyagfelhasználás a jellemző. A hagyományos hadműveletek erőforrás igénye nagyfokú, ezért fontos alkalmazási elv a rendelkezésre álló erőforrások fontossági sorrend szerinti csoportosítása és az erők tartalékolása.

A háborúban részt vevő államok és harcoló felek kapcsolatát, a harcok során megengedett, illetve tiltott tevékenységi formákat a nemzetközi jog részét képező nemzetközi hadijog, és a humanitárius jogok szabályozzák.

A háborús katonai műveletek lehetnek:

a) Műveletek (hadműveleti vagy harcászati szintű):

- támadó hadműveletek (harctevékenységek);
- védelmi hadműveletek (harctevékenységek);
- halogató hadműveletek (halogató harctevékenységek);
- különleges hadműveletek (harctevékenységek);
- harccal kapcsolatos tevékenységek.

b) Műveleti (hadműveleti, harc) támogatás:

Az a folyamat, tevékenység, eseménysorozat, amelynek időtartama alatt a támogató erő az eszközeivel, képességeivel képes a harctevékenység (hadművelet) eredményességét elősegítő kiegészítést adni és azt fenntartani a szükséges mértékben a támogatott erő részére. Alapvetően fegyvernemi és szakalegységek, egységek, esetleg magasabb egységek által folytatott olyan tevékenység,

12 Ált/219 (2015) pp. 1-15 - 1-18

amelyeknek célja az ellenség megsemmisítése, erőinek, eszközeinek pusztítása, harcképtelenné tétele.

c) Műveleti (hadműveleti, harci) kiszolgáló támogatás:

A harcoló erőknek adminisztratív és logisztikai területen nyújtott, a fegyveres harc, illetve az erre való felkészülés végrehajtására irányuló tevékenységek összessége. Megalakított és lépcsőzött hadfelszerelés, illetve a logisztikai támogató erők műveletnek megfelelő csoportosítása, melyek felhasználása és alkalmazása az előjáró parancsnok döntése alapján történik, egymásra épülő egységes rendszerben.

d) Stabilizációs tevékenységek: A stabilizációs tevékenységet hadműveleti (harcászati) tevékenységgént kell értelmezni, amely célja, hogy megszilárdítsa a konfliktus utáni helyzetet és lehetővé tegye a szükséges újjáépítési feladatok megindítását.

2. A válságkezelő műveletekben történő részvétel az MH alaprendeltetésből adódó feladat, ennek megfelelően előkészítésük és végrehajtásuk minden szinten beépül az MH napi feladatvégzésének rendjébe. Az MH válságkezelő műveletei lehetnek:

- konfliktusmegelőzés;
- béketeremtés;
- békefenntartás;
- békékikényszerítés;
- békemegerősítés;
- humanitárius segítségnyújtás;
- migráció kezelése;
- közreműködik a katasztrófa megelőzésben, elhárításban és következményei felszámolásában;
- belső rend helyreállítása;
- felkelés elleni műveletek;
- mentor és kiképző műveletek.

3. Békeidőszaki műveletek: Az MH békeidőszaki tevékenységét Magyarország Alaptörvénye és a sarkalatos törvények írják elő, melyek az MH alkalmazásának jogi alapjait képezik. Az

MH békeidőszaki műveletei lehetnek:

- nem harci kiürítés;
- hazai polgári hatóságok támogatása;
- humanitárius segítségnyújtás és katasztrófaelhárítás;
- kutatás és mentés;
- légtérellekörzés;
- közreműködés a katasztrófa megelőzésben, elhárításban és következményei felszámolásában;
- terrorizmus elleni küzdelem

2.2.1.2 A hadműveleti törzsmunka jellemzői¹³

A parancsnokok és törzsek kidolgozói munkájuk során alapelvek, rendszabályok, előírások egész rendszerére támaszkodnak, amelyek segítik őket a hadműveletek tervezének a kimunkálásában. A hadműveleti tervező munka során e fogalmak, módszerek, elvek ismerete, a gyakorlati alkalmazásukra való képesség megléte alapvető fontosságú elvárás a parancsnokokkal és törzsekkel szemben.

- a) **A hadművelet céljai:** A hadjárat keretében megszabott katonai célok összessége, melyek elérése révén megteremtődnek a stratégiai végállapot teljesítésének a feltételei. A hadművelet céljainak teljesítése egyben a stratégiai sikerhez vezető út kritériumainak a teljesülését is jelenti. A parancsnok számára hadműveleti tervezés megkezdésekor kiemelt fontosságú feladatként jelentkezik annak a meghatározása, hogy milyen katonai körülményeket kell létrehozni a stratégiai célok teljesítése érdekében.
- b) **A súlypont:** A hadműveleti tervezés folyamatában alapfontosságú a súlypont meghatározása mind az ellenség, mind a saját erők vonatkozásában. A súlypont egy adott szervezet potenciális képességeinek elméleti összegzése, forrása. A felhasználható kapacitásokat a szemben álló fél leghatékonyabb pusztítása érdekében annak súlypontjára kell összpontosítani. A súlypont a katonai erők (országok, szövetségek) olyan összegzett képessége, amely alapjaiban határozza meg a cselekvési szabadság mértékét, a fizikai képességeket, a mentális elkötelezettséget a harcra. A súlypont materiális értelemben jelentheti a szemben álló fél katonai erejét, annak vezetési rendszerét, elvont értelemben lehet a nemzeti elkötelezettség, vagy egy szövetségi rendszer kohéziójának a megjelenítője. A parancsnok és törzse a tervezési munka folyamán a súlypont meghatározásakor értékeli az erők erős és gyenge pontjait mind saját, mind a szemben álló fél vonatkozásában. A hadművelet elgondolásának kialakítása során a parancsnoknak figyelmét arra kell összpontosítania, hogy miként lehet az ellenség súlypontját megbontani úgy, hogy közben a saját erők súlypontjának védelme is biztosítva legyen.
- c) **A döntő pontok rendszere:** Az ellenség súlypontjához a döntő pontok rendszerén keresztül vezet az út. A döntő pontok ellenőrzés alá vételével a parancsnok az ellenséggel szemben fölénnybe kerül és képessé válik, hogy erőteljesen befolyásolja a tevékenység végső kimenetelét. A döntő pontok rendszere magában foglalhat infrastrukturális képességeket, a terep hadműveleti szempontból fontos pontjait, amelyek elősegítik, vagy éppen gátolják a váratlan manőverek végrehajtását, az erők átcsoportosítását, gyors előre nyomulását. A földrajzi tényezőkön kívül a döntő pontok lehetnek a vezetési pontok elemei, légi és szárazföldi kommunikációs hálózatok csomópontjai. A döntő pontokra irányuló tevékenység lehetővé teszi a parancsnok számára a kezdeményezés megragadását, a hadműveleti manőver szabadság megtartását, a kezdeményezőképesség kibontakozását. A saját döntő pontoknak az ellenséges tevékenység elleni biztosításával a parancsnok saját cselekvési szabadságának a határait szélesíti. A hadszíntér döntő pontok sorozatát foglalja magában. A törzs a tervező munkája során az összes potenciális döntő pontot értékeli és meghatározza, hogy melyek azok a pontok, amelyek a legnagyobb lehetőséget kínálják az ellenség súlypontjának a támadásához. A tervezés során a legfontosabb döntő pontok hadműveleti célként kerülnek meghatározásra. A tervező munka későbbi fázisában a hadműveleti célokhoz hozzárendelésre kerülnek a pusztításukhoz (a feladat teljesítéséhez) szükséges erőforrások.

13 Ált/219 (2015) pp. 1-23 – 1-29.

d) **A közvetlen és közvetett megközelítés elve:** Az ellenséges csapatok súlypontjának támadása megvalósulhat közvetlenül és közvetett módon.

- **Közvetlen ráhatásról** akkor beszélünk, ha saját tevékenységünk megszakítás nélkül, egyenesen az ellenséges súlypontra irányul, gyakran a döntő pontokon keresztül. Ez sokszor a főerők elleni közvetlen támadással érhető el.

- A **közvetett megközelítés** elvének alkalmazása során az ellenség súlypontját közvetett úton, vagyis nem várt irányokból, illetve nem várt időben, nem várt módon támadjuk. A közvetett támadás elkerüli az ellenség erős képességeit és csoportosításait, ehelyett a sebezhető pontok (szárnyak, mögöttes területek, utánpótlási vonalak) pusztítására összpontosít.

e) **A művelet vonal:** A művelet vonalvezetése – kapcsolódva a döntő pontokhoz – meghatározza az erő alkalmazásának irányultságát időben és térben, a szemben álló fél súlypontjához viszonyítva. A művelet vonalak vizuális módon bemutatják a tevékenységek kapcsolati rendszerét, elősegítik a koordináció végrehajtását, az ütközések kiküszöbölését a műveletek végrehajtásában érintett szereplők között. Közvetlenül az erők műveleteinek kiindulópontjához és a célkitűzésekhez kapcsolódik. A parancsnokok arra használják, hogy egy elérőd végállapotot érdekében erre fókusztálják a képességeket.

- A **belső vonalvezetésű** művelet esetén az erőket egy közös bázisról széttartó irányban alkalmazzuk. Ez a módszer lehetővé teszi a főerőkifejtés irányának a gyors megváltoztatását és az erők gyors átcsoportosítását a széttartó irányok között, amelyre az ellenség nem képes megfelelő időben reagálni.

- A **külső vonalvezetésű** műveletek esetén az erőket egy széles alapú bázisról az ellenség szárnyai irányába alkalmazzuk. Ez a módszer akkor alkalmazható, ha a tervezett bekerítő manőverhez megfelelő kiterjedésű tér és elegendő erők állnak a rendelkezésünkre.

- A művelet vonalvezetésének a helyes megválasztása azt a célt szolgálja, hogy a saját erők főerőkifejtése a döntő pontok rendszerén keresztül az ellenség súlypontjára irányuljon, megbontsa annak kohézióját és morális egységét.

f) **A kifulladás:** A műveletek során a kifulladás akkor következik be, amelytől fogva egy adott katonai erő már nem képes sikeres tevékenység végzésére.

- A támadó műveletet folytató erők szempontjából a kifulladás akkor következik be, ha a támadó erők potenciálja lecsökken arra a szintre, amely már nem elégéges a védelemben levő ellenséges erők megsemmisítésére. A kifulladás elérése után a támadó művelet további folytatása nagy kockázatokkal jár,

illetve fennáll annak a veszélye, hogy a védő fél a győzelem reményében ellentámadásba megy át a támadó erők ellen. A támadó tevékenység akkor eredményes, ha a támadó csapatok az előtt semmisítik meg a védőerőket, mielőtt saját támadó tevékenységük kifulladása bekövetkezne.

- A védelmi művelet kifulladása akkor érkezik el, amikor a védőerők potenciálja már nem teszi lehetővé sem sikeres védelmi tevékenység folytatását, sem a védőerők ellentámadásba való átmenetét. A védelem akkor eredményes, ha a védelemben lévő erők hatékony alkalmazásával a támadó felet saját kifulladásának idő előtti elérésére kényszerítjük, majd a védelemből indított ellencsapások mérésével megakadályozzuk a támadót abban, hogy képes legyen sikeres védelembe átmenni.

g) **Manőverek:** A csapatok manővereket hajtanak végre annak érdekében, hogy az ellenséghoz viszonyítva előnyös pozíciókat foglaljanak el a terepen. Manővereket

végezhetünk az ellenség döntő pontjainak a birtokbavétele érdekében, vagy azért, hogy közvetlenül támadhassuk a szemben álló fél súlypontját.

h) **Tempó:** A tempó a saját csapatok tevékenységének az ellenéges erők tevékenységéhezhangolt alkalmazását jelenti. A tempó harcászati szinten az erők harci alkalmazásának a ritmusát jelenti. Hadműveleti és stratégiai szinten a tempó a hadműveleti alkalmazás ritmusán felül magában foglalja a hadműveletek és ütközletek közti időszakok alatt folytatott tevékenységeket is.

i) **Hadműveleti szünet:** A hadműveleti szünet a hadműveleti tevékenység ideiglenes szüneteltetését jelenti, amelyre a hadműveleti (fő harcászati) célok teljesítése után kerül sor a csapatok pihentetése, feltöltése és ellátása érdekében. A hadműveleti szünet beiktatására a kifulladás bekövetkezése előtt kell sort keríteni. Az ellenéges erők sikeres tevékenységének következménye a saját erők vonatkozásában a hadműveleti szünet kikényszerítését okozhatják.

j) **A műveletek egymásra épülése:** A szükséges tempó fenntartása és tervezett végcél elérésének biztosítása érdekében a törzsnek meg kell határoznia a fő műveletek egymásra épülésének legoptimálisabb rendjét. Ennek során számos befolyásoló tényezőt kell értékelni, (földrajzi környezet, stratégiai szállítások, a vezetés rendje, logisztikai képességek, az ellenéges erők lehetséges megerősítése, a közhangulat stb.) amelyek gyors változásával is számolni kell. A törzsnek olyan rendszert kell felépíteni, amely biztosítja a saját erők reagálóképességének (cselekvési szabadságának) a megőrzését a menet közben bekövetkező változások esetén is.

k) **A hadműveleti fázis:** A hadműveleti fázis egy olyan időszakot foglal magában, amelyben az erők széles köre hasonló típusú tevékenységet végez. A parancsnoki munkában a hadműveletek egymásra építése és a hadműveletek fázisainak meghatározása szorosan összefügg egymással. A tervezés folyamán gondosan meg kell határozni azokat a feltételeket, amelyek teljesítése lehetővé teszi az egyik fázisból a másikba történő átmenetet.

l) **Készenléti tervezés:** A hadműveleti tervnek biztosítania kell a megfelelő mértékű rugalmasságot annak érdekében, hogy a parancsnok megőrizze cselekvési szabadságát a gyorsan változó viszonyok között is. A terv rugalmasságát előrelátó tervezéssel és készenléti tervek kidolgozásával lehet növelni, amelyek egyben a hadműveletek fázisaihoz köthető kockázatok körét és szintjét is csökkentik.

2.2.1.3 A hadműveletek földrajzi kiterjedései¹⁴

A katonai műveleteket a csapatok meghatározott földrajzi környezetben vívják. Ennek a környezetnek szélessége, mélysége és általában magassági kiterjedése (légtere) van. Az alkalmazott katonai erő méretétől függően magában foglalja az alábbiakat:

a) **Hadszíntér:** A hadszíntér a katonai-stratégiai szintű fegyveres küzdelem színhelye. Határait meghatározzák a katonai koalíciók területei, a hadászati fontosságú gazdasági objektumok elhelyezkedése, a hadászati méretű fegyveres csoportosítások diszlokációja, a kontinensek, tengerek és óceánok természetes határai a haditevékenységek lefolytatására. Kettő, vagy több hadműveleti területet és egy, vagy néhány stratégiai fontosságú irányt foglal magába.

14 Ált/219 (2015) p. 1-36.

- b) **Hadműveleti terület:** A hadszíntér része, vagy hadműveleti szintű műveleti tevékenység esetén önálló terület, melyen a katonai művelet lefolytatásra kerül.
- c) **Harctér:** Az összhaderőnemi hadműveleti terület része, a horizonton túlra is kiterjedő háromdimenziós – földi, tengeri – térség.
- d) **Harcmező:** Az összhaderőnemi hadműveleti terület része, a horizontig terjedő kétdimenziós – földi, tengeri – térség.
- e) **Harctevékenységi körzet:** A hadműveleti terület meghatározott, sávhatárokkal behatárolt része, ahol az adott szintű parancsnok a parancsnoksága alá tartozó erőkkel és eszközökkel közvetlenül képes a harc megvívására, illetve annak befolyásolására. Biztosítja a kötelék alárendeltjei szélességen és mélységen történő tagolt elhelyezését.
- f) **Befolyásolási körzet:** Az a földrajzi kiterjedés, amelyen belül a parancsnok az alárendeltségébe tartozó erők manővereivel és tüzével közvetlenül képes befolyásolni a műveletek (mélységi, közvetlen, mögöttes) lefolyását.

2.2.1.4 Szárazföldi hadműveleti harcterület felosztása¹⁵

- a) **Mélységi műveletek:** A mélységi műveletek alapvető rendeltetése az ellenség felkutatása, lekötése, cselekvési szabadságának korlátozása, és ezzel kedvező feltételek kialakítása a főbb műveletek megindításához. Jellemzője az időben elnyúló és térben kiterjedt méretek. A mélységi műveletek természetükönél fogva támadó jellegűek, így a részt vevő erők tevékenysége gyakran közvetlen harcérintkezésbe fordul át. Az ellenséges erők manőverezőképességének a korlátozása fontos szempont, amely leghatékonyabban az ellenség érzékeny pontjainak a pusztításával érhető el. Sokszor az is elegendő céljaink eléréséhez, ha lassítjuk (késleltetjük) az ellenséges erők tevékenységét, vagy ha képesek vagyunk az ellenséges tevékenység irányainak a befolyásolására, módosítására. A nagy pontosságú fegyverek és hatékony felderítő rendszerek alkalmazásával a mélységi műveletek során képesek vagyunk az ellenség erőinek nemcsak a lefogására, hanem a közvetlen pusztítására is.
- b) **Fő műveletek:** A fő műveletek célja az, hogy az ellenséggel szoros kontaktusban, annak közvetlen pusztításával érjük el a kitűzött feladatainkat. A közvetlen harcérintkezésben vívott harc az ellenség harci képességeinek a felőrlésére irányul és az alkalmazott módszereinek széles skáláját foglalja magában a fizikai megsemmisítéstől a hadifoglyok ejtéséig. Időben és térben behatárolt keretek között folyik, ezért a célja az éppen folyó csata (harc, ütközet) megnyerésére korlátozódik. Természeténél fogva az ilyen jellegű tevékenység azonnali és világos végeredménnyel jár. A harcoló csapatok mellett a műveleti támogató és a műveleti kiszolgáló támogató csapatok tevékenysége is része a közvetlen harcérintkezésben vívott harcnak.
- c) **Mögöttes műveletek:** A mögöttes műveletek a feladatok széles skáláját foglalják magukba. Beletartozik a főerők tevékenységének az óvása, védelme, a műveleti képességek megőrzésének biztosítása, az alkalmazáson kívüli erők manőver szabadságának a fenntartása. A mögöttes műveletek növelik a műveleti terület mélységi kiterjedését és erőforrásokat biztosítanak a műveleti tempó növelésére. A fentieken túl a mögöttes műveletek körébe tartoznak a gyülekezések, a tartalékok és mögöttes lépcsők mozgásai; a harcérintkezésen kívüli erők átcsoportosítása; a logisztikai körletek (bázisok)

15 Ált/219 (2015) pp. 1-40 – 1-42.

és az utánpótlási rendszer elemei, a befogadó nemzeti támogatás; mögöttes támpontok, bázisok létesítése és védelme; utánpótlási vonalak létesítése; polgári létesítmények támogatása, védelme; civil-katonai együttműködés biztosítása.

2.3 A SZÁRAZFÖLDI ERŐK ÁLTAL VÉGREHAJTOTT TEVÉKENYSÉGEK

2.3.1 Támadó tevékenységek

2.3.1.1 A támadás célja:¹⁶

A támadás célja a rendelkezésre álló erőforrások összpontosított felhasználásával az ellenség erőinek megsemmisítése a peremvonalban és a védelem teljes mélységében, fontos terepszakaszok, objektumok birtokbavétele, a kezdeményezés megragadása és a kitűzött hadműveleti (harcászati) célok teljesítése. A támadás során alkalmazott mélységi manőverek olyan állandósult és komoly veszélyhelyzetet jelentenek a védekező fél parancsnoka számára, amelyre az kénytelen reagálni. Az ellenséges erők parancsnoka számára ez egy olyan rákényszerített reagálás, amelyben elveszti a kezdeményezés megragadásának a lehetőségét.

A támadó művelet végcélja nem az ellenség erőinek fizikai megsemmisítése, az csupán egy módja a siker elérésének. A támadó műveletek fő célja, hogy olyan helyzetet teremtsünk, amelyben az ellenség erői cselekvésképtelenné válnak, összeavarodnak, a védelem egysége megbomlik, a védelmi harcot folytató erők elszigetelődnek egymástól és elvesztik harci potenciáljukat.

A támadó tevékenység további céljai:

- fontos terepszakaszok, objektumok, körletek birtokbavétele;
- információk szerzése az ellenségről harci felderítéssel;
- az ellenség megfosztása az erőforrásaitól;
- a saját csapatok főerőkifejtési irányának a rejtése, az ellenség megtévesztése;
- az ellenség lekötése, ezzel erői átcsoportosításának a meghiúsítása;
- az ellenség megfosztása a kezdeményezés lehetőségétől;
- az ellenséges erők támadó tevékenységének a megbontása.

2.3.1.2 Szárazföldi támadó műveletek formái

- a) **Ellentámadás:** A védekező fél egésze, vagy részei által indított támadás az őt támadó ellenséges erők ellen, annak érdekében, hogy a védekező fél visszaszerezzen fontos terepszakaszokat, elszigetelje az ellenség előrenyomuló erőit, és meggyőzölje az ellenséget a támadási céljainak elérésében. Tartós védelmi műveletek során korlátozott célú ellentámadás indítható az eredeti helyzet visszaállítása érdekében. Ellentámadás végrehajtható a tartalékok felhasználásával, vagy a peremvonalban elhelyezkedő kevésbé lekötött erők alkalmazásával.

16 Ált/219 (2015) pp. 4-12 – 4-13.

- b) **Megelőző támadás:** Olyan korlátozott célú, harcászati szinten végrehajtott manőver, amelynek célja, hogy érzékeny veszteségeket okozunk a támadó műveletre készülő ellenséges eröknek. A megelőző támadást arra az időpontra kell időzíteni, amikor az ellenség erői a legsebehetőbbek. (A támadáshoz történő átcsoportosítás éppen folyamatban van, a támadó alakzat felvételéhez készülődik stb.)
- c) **Előkészítés nélküli támadás:** Az a műveleti forma, amikor a parancsnok megragadja a harctéren kínálkozó alkalmat támadás végrehajtására, és a gyorsaság (az ellenség megelőzése) érdekében a támadás megszerzéséhez szükséges előkészületi időt a minimumra szorítja. Az előkészítés nélküli támadásra történő felkészülés során a tevékenység begyakorlására nincs idő, és a felderítést és a végrehajtó erő készleteinek feltöltését is a lehető legrövidebb időre kell korlátozni. A támadást váratlan irányból kell szervezni és koncentrált tüztámogatással kell kísérni. Döntő tényező a támadást végrehajtó erők gyors tevékenysége, mert ezzel meglepjük az ellenfelet, és olyan helyzetet teremtünk, amikor az nincs felkészülve a harcra. Ha elmulasztjuk a kedvező időpontot, de a támadás lehetősége továbbra is fennáll, akkor előkészített támadásra kell felkészülni.
- d) **Előkészített támadás:** Olyan támadó tevékenység, mely során a támadó erők harcbavetése, az ellenség pusztítása, az ellenség erőinek fogásába ejtése a támadó erők tűzének és manőverének az előre megtervezett és összehangolt felhasználásán alapul. Az ellenség jól megszervezett, előkészített védelmények az áttöréséhez minden esetben az előkészített támadási formát kell alkalmazni. A sikeres támadást követően fel kell készülni a sikerek kifejlesztésére és az ellenség üldözésére a mélységben, illetve szükség esetén a csapatok harcképességének a helyreállítására és a szükséges átszervezések végrehajtására.
- e) **Színlelt támadás:** Színlelt támadást általában hadműveleti (katonai-stratégiai) megfontolásból hajtunk végre, melynek célja, hogy az ellenség erőivel közvetlen harcérintkezésbe lépve az ellenség figyelmét a saját tevékenységre irányítsuk. A színlelt támadásban részt vevő erők összetételét és nagyságát úgy kell megválasztani, hogy az elégsges legyen a tervezett ellenséges reakció kiváltására. A színlelt támadás akkor éri el a kívánt hatást, ha azt az ellenség valós támadási tevékenységének értékeli, vagyis megfelel az ellenség „elvárásainak”. Ez esetben képesek vagyunk az ellenség tartalékait hosszú időn át lekötni, illetve elvonni azokat fontos irányokból. A hadosztály (hadtest) hadműveleti alkalmazása során zászlójához (dandár) méretű erő kerülhet kijelölésre színlelt támadási feladat végrehajtására.
- f) **Harcfelderítés:** Célja, hogy rákényszerítsük az ellenséget a saját csapatai elhelyezkedésének, azok tagozódásának, képességeinek, szándékainak a felfedésére. A harcfelderítő erők alkalmazásával a parancsnok képes folyamatos ráhatást gyakorolni az ellenségre, felfedheti annak gyenge pontjait és kulcsfontosságú területeket vehet birtokba. A harcászati sikerek kifejlesztésére szintén sor kerülhet harcfelderítő erők alkalmazásával.
- g) **Erődemonstráció:** Olyan tevékenység, amely során – a színlelt támadással ellentétben – nem törekszünk az ellenséggel közvetlen érintkezésbe lépni. Az erődemonstráció a megtévesztő tevékenység részeként kerül végrehajtásra, és fő eszközei az erőkkel történő manőver, ködök alkalmazása, elterelő rádióforgalmazás, elektronikai hadviselési eszközökkel kiváltott megtévesztő hatások.
- h) **A siker kifejlesztése:** A siker kifejlesztésének általános körülményei a saját erők gyors előre mozgásával és az ellenség egyre csökkenő védelmi képességeivel jellemezhetők. A siker kifejlesztésének célja az, hogy az ellenséget megakadályozzuk a védelem

újjászervezésében és a szervezett visszavonulás végrehajtásában. A siker kulcsa a gyorsaság. A követő erők késedelmes alkalmazása esélyt ad az ellenségnek az erői újjászervezésére, ellentámadások indítására és a védelem újjászervezésére a mélységben. A siker kifejlesztésére irányuló eredményes tevékenységnek fontos – akár döntő jelentőségű – pszichológiai hatása is van: morálisan gyöngíti, elbizonytalánítja az ellenséget, erősen korlátozza annak reagálóképességét.

- i) **Az üldözés:** A támadótevékenység egy fajtája, amely a visszavonuló (menekülő) ellenség megsemmisítésére (elfogására, elszigetelésére) irányul. Az üldözés kedvező körülményei a siker kifejlesztés során akkor alakulnak ki, ha az ellenség erői demoralizáltak, folyamatos nyomás alatt vannak, ha a vezetés egysége megbomlott, elveszti harci képességeit és kerüli a harcot.
- j) **Rajtaütés:** Célja, hogy az ellenség számára fontos képességeket megsemmisítsünk, vagy azokat birtokba vegyük. A rajtaütés előfeltétele, hogy a parancsnok részletes felderítési adatokkal rendelkezzen a tevékenység megszervezéséhez. A rajtaütést úgy kell tervezni, hogy biztosítva legyen a gyors, rejtett előre mozgás és a tervezett visszavonulás. A rajtaütésben részt vevő erők tevékenységét a parancsnok tűzzel támogathatja. A légitámadásnak erők harci helikopter támogatással különösen alkalmasak rajtaütések végrehajtására.
- k) **Lesállás:** Lesállásra akkor kerül sor, ha az ellenségnek a mozgásban lévő, vagy ideiglenesen megállított erőit rejtett pozíóból, meglepetés szerűen vezetett tűzzel támadjuk. A lesállás célja, hogy veszteségeket okozzunk az ellenségnek, miközben meggyőzük abban, hogy ellentámadásba menjen át saját erőink ellen. Lesállás során a saját erők váratlanul vannak, arra általában az ellenség által ellenőrzés alatt tartott területeken kerül rá sor és végrehajtási módszerében hasonló a rajtaütéshez.
- l) **Bekerítésből való kitörés:** Ha az ellenség bekeríti saját erőinket, akkor nem csak a bekerített erők közvetlen parancsnokának a cselekvési szabadsága korlátozódik, de az előljáró parancsnok lehetőségei is beszűkülnek, amely a hadművelet végső kimenetelét is veszélyeztetheti. A bekerített erők műveleti és műveleti kiszolgáló támogatása erősen korlátozott, amely idővel kihat a harci képességekre és sok esetben a harci morálra is. A bekerítésben folytatott harc esetén a parancsnok vezetői képességei és személyes példamutatása jelentősen befolyásolják az alárendeltek tevékenységét.
- m) **A támadó művelet során alkalmazott manőverek:** A támadás során alkalmazásra kerülő manőverek formái függenek a művelet céljától, a végrehajtandó feladattól, az ellenség erejétől és elhelyezkedésétől, a tereptől, az időjárástól, a rendelkezésre álló időtől és térbeli kiterjedésektől, a vezetési szintektől, az alkalmazásra kerülő haderőnemektől. A csapatok támadó manőverei lehetnek:
 - **Arctámadás (frontális támadás):** Olyan támadó manőver, melynek célja az ellenséges védelem széles arcvonalon történő áttörése. Akkor kerül alkalmazásra, ha a támadó erők jelentős mértékű túlerővel rendelkeznek, vagy a védelemben lévő erők nem képesek hatékony védelmi tevékenység folytatására. Az áttörést a védelem teljes szélességében egy időben és több ponton kell végrehajtani.
 - **Áttörés:** Az áttörés az ellenség védelmének viszonylag keskeny szakaszon történő megsemmisítése és a mélységben fontos terépszakaszok (objektumok) birtokbavétele érdekében kerül végrehajtásra. Eredményeként az ellenség védelmének folyamatossága megszakad. Akkor alkalmazható, ha az áttörési szakaszban jelentős túlerőt vagyunk képesek biztosítani, ha az ellenség védelme túlfeszített, illetve az ellenség szárnyai biztosítva vannak.

• **Átkarolás:** Az átkarolás olyan támadó manőver, melynek során a támadó erő az ellenség mögöttes területein elhelyezkedő célokot úgy veszi birtokba, hogy közben kikerüli az ellenség fő védelmi állásait, vagy átrepül azok felett. A főerőkifejtés az ellenség szárnyaira és mögöttes területeire irányul, miközben a támadó főerők egy-vagy kétoldalú átkarolást hajtanak végre. Amennyiben a kétoldalú átkarolás eredményes végrehajtása után a támadó erők képesek az átkarolt ellenséges csoportosítás tartós elszigetelésére az ellenség más erőitől az erőforrásaihoz való hozzáférése korlátozódik és az utánpótlási lánca megszakad, akkor bekerítésre kerül sor.

• **Megkerülés:** Az átkaroló manőver változata, amely során a támadó erő a főerőket kikerülve úgy veszi birtokba az ellenség mélységében elhelyezkedő terepszakaszokat, objektumokat, hogy azzal az ellenséget állásai feladására, illetve erőinek átcsoportosítására kényszeríti.

• **Átszivárgás:** Az átszivárgás tevékenység és módszer is egyben, amely használatával kis létszámú csoportok észrevétlenül haladnak át az ellenséges vonalakon, vagy kerülik meg azokat. Az átszivárgó erők feladatai: fontos terepszakaszok (objektumok) birtokbavétele, felderítési adatok gyűjtése, az ellenség fontos mélységi célpontjainak megsemmisítése.

2.3.1.3 A támadó művelet tervezésének elvi folyamata¹⁷

a) Helyzetértékelés főbb szempontjai:

- Az *ellenség értékelése*: Magában foglalja a védelem felépítésének, a védőerők képességeinek, és szándékainak az értékelését.
- A *környezeti tényezők értékelése*: Fő tartalmi összetevői a terep általános értékelése a támadó harc szempontjából, a harcbavetés terepszakaszának az értékelése, az időjárás értékelése.
- *Baráti erők*: A baráti erők értékelésének legfontosabb összetevői többek között: a rendelkezésre álló erők harci képességei, típusai, felkészültségük, a harc kiszolgáló támogatással szemben támasztott elvárások, a hiányzó logisztikai képességek korlátozó hatásai.
- *Biztonság*: A saját erők biztonságának értékelése magában foglalja az ellenség megtévesztésére irányuló lehetőségek vizsgálatát, az ellenség felderítő tevékenysége elleni védelem megteremtése érdekében rendelkezésre álló lehetőségek értékelését. A támadó tevékenység megszervezése során kiemelten fontos annak a vizsgálata, hogy a főcsapást végző erők tevékenysége milyen módon fedhető el az ellenség felderítő tevékenysége elől.
- Az *időtényező*: Minél több idő áll a védekező fél részére a védelem megszervezésére és megerősítésére, annál nehezebb a támadó fél tevékenysége. Azonban a támadó erők kívánt mértékű koncentrációjának megteremtéséhez szükséges időmennyiséget minden körülmények között biztosítani kell. A támadás folyamata alatt az időtényező szintén fontos szerepet játszik, mert a saját erők számára kitűzött célok csak akkor tudjuk eredményesen teljesíteni, ha közben az

17 Ált/219 (2015) pp. 4-30 -4-33.

ellenségnek nem adunk elegendő időt a veszteségek pótlására és a védelem megerősítésére.

b) A támadás műveleti tervének főbb összetevői:

- a hadrend (harcrend) felépítése;
- az alárendelt csapatok feladatai;
- a feladat végrehajtásának sorrendje és a tevékenység koordinációja;
- a végrehajtás időrendje;
- a manőverek végrehajtásának rendje;
- a túztámogatás rendje;
- az elektronikai hadviselés alkalmazásának rendje;
- tartalékok felhasználásának rendje;
- a felderítés rendje;
- a csapatok közvetlen biztosítása és védelme;
- a harcfeladat teljesítését követő tevékenység rendje;
- a sikeres kifejlesztésének rendje;
- a harc kiszolgáló támogatás rendje;
- ABV fegyverek elleni védelem.

c) A támadás műveleti tervének főbb összetevői:

- **Előzetes előrevonás:** Az előzetes előrevonás a csapatok tervezett és szabályozott mozgása a kijelölt gyülekezési körletek elfoglalása céljából.
- **Előzetes átcsoportosítás:** Az előzetes átcsoportosítás során megtörténik a támadás érdekében tervezett harcrendi elemek megalakítása. Ennek során a harcoló erők kiegészülnek a számukra kijelölt harci támogató és harci kiszolgáló támogató erőkkel.
- **Átszivárgás:** A műveleti körülmények kedvező alakulásakor az ellenség mélységében tervezett támadások esetén felderítés érdekében, fontos objektumok birtokbavétele céljából, kommunikációs vonalak rombolásához az átszivárgás módszerét kell alkalmazni. Esetleges alkalmazása során figyelembe kell venni, hogy végrehajtása időigényes és pontos felderítési adatak szükségesek a tervezéséhez.
- **Előzetes tűzcsapások:** A támadás kezdetét (H óra) időben megelőző és a műveleti terv részét képező, a támadás előkészítésének érdekében végrehajtott tűzcsapások összefoglaló megnevezése.

2.3.1.4 A támadó művelet végrehajtásának elvi folyamata¹⁸

- a) **A támadás megkezdése:** A támadás megindítása után alapvető fontosságú a harcoló erők sebességének fenntartása és rugalmas reagálóképességük megőrzése. Az erők támadó tevékenysége a mozgás és a tűz összhangján alapuló gyors előre mozgások, rohamok sorozatából áll, és a megszabott feladat teljesítéséig folytatódik. A támadó erők parancsnoka a harc folyamán a harci helyzet alakulásának függvényében (a támadás ütemének fenntartása, az ellenség ellenlököseinek az elhárítása, a kedvező lehetőségek kiaknázása stb.) a szükséges mértékben átcsoportosíthatja, megerősítheti a rohamozó

18 Ált/219 (2015) pp. 4-33 – 4-37.

erőit. Kerülni kell a tervekhez történő merev ragaszkodást, amennyiben az a végrehajtásban késedelmeket okoz, vagy nem biztosítja a kialakult helyzet hatékony kiaknázását.

- **Harcrenden történő áthaladás rendje:** Az egymás harcrendjén történő áthaladás rendjét a helyben maradó és az áthaladó erők között szabályozni szükséges. Ennek során a közvetlen harcérintkezésben lévő erők mindaddig folytatják eredeti harcfeladatuk végrehajtását, ameddig a rajtuk áthaladó erők át nem lépik a szabályozásra kijelölt terepszakaszt.
- **Az ellenség megközelítése és a roham időszaka:** A csapatok tevékenységét úgy kell megszervezni, hogy a saját erők előre mozgása az ellenség elől a lehető legtovább fedve legyen. Az előre mozgást és az erők szétbontakozását a terep adta lehetőségek maximális kihasználásával és a lehető legnagyobb sebességgel kell végrehajtani.
 - **A megindulási terepszakasz átlépése:** A támadó művelet tervezése során a szükséges időpontok számvetésének alapját a megindulási terepszakasz átlépésének ideje képezi. A megindulási terepszakaszokat a támadásba átmenő erők általában harcrendbe szétbontakozva lépik át. A harcban lévő saját erőkön való áthaladás esetén a megindulási terepszakasz egybeeshet a saját csapatok elülső vonalával (peremvonalával).
 - **A harci (harc előtti) alakzat megválasztása:** A megindulási terepszakasz átlépésekor a felvett alakzat függ a tereptől, az ellenség peremvonalának a távolságától, az ellenség ellenállásának várható mértékétől, a tüztámogatás rendjétől. Az ellenség megközelítése során semlegesíteni kell annak figyelőrendszerét, a rohamra induló csapatok részére maximális tüztámogatást kell nyújtani.

b) **A támadás lefolytatása:**

- **Betörés az ellenség védelmébe:** A betörés helyszínét a peremvonalban ott kell megválasztani, ahol az ellenséggel sikerült közvetlen harcérintkezésbe lépni. Erre alapozva az első lépcsőben támadó erők tevékenységét és a támogató tüzérség csapásait a betörés helyére kell összpontosítani. A tüzérségi támogatás megtervezése során számolni kell a mélységen és szárnyain elhelyezkedő ellenséges támpontok lefogásával is. A betörés során meg kell ragadni a kezdeményezést, az ellenséget meg kell fosztani az időbeni reagálás lehetőségtől. A betörés során birtokba vett területet a szélek irányába ki kell terjeszteni.
- **Az ellenség védelmének áttörése:** A betörés során nyert harcászati előnyre támaszkodva a támadás ütemének fenntartásával az ellenség mélységen elhelyezkedő támpontjait gyors és határozott manőverekkel fel kell számolni. Az ellenség védelménynek áttörése után szükség esetén a tartalékok alkalmazásával meg kell akadályozni az ellenség erőinek visszavonulását, azok átcsoportosítását, szétvert erőinek összevonását és megkapaszkodását, valamint új védelmi pozíciók kiépítését. Szem előtt kell tartani, hogy a mélységen utólag újraszerveződő ellenség megsemmisítése sokkal nagyobb erőkfejtést követel meg, mint a visszavonuló ellenség folyamatos üldözése és erőinek részenkénti felforozsolása.
- **Kijutás az ellenség hátába (megkerülés):** Az ellenséges védelem mélységeben folyó harc során az él-erők helyes alkalmazásával biztosítható a kezdeményezés megtartása, a támadás ütemének, sebességének kívánt szinten tartása. Ennek érdekében az él-erőknek a mélységen kerülniük kell a közvetlen harcot, fő feladatuk az, hogy az ellenséges támpontok megkerülésével jussanak ki az ellenség

hátába. Ezzel párhuzamosan a követő lépcsőben elhelyezkedő támadó erők megsemmisítik az ellenség mélységi támpontjaiban elhelyezkedő erőket és eszközöket.

- **Erők biztosítása, védelme:** A támadó tevékenység folytatása mellett egyéb erőket kell kijelölni a szárnyak és hézagok biztosítása érdekében. Ezek az erők felhasználhatók továbbá az ellenség megkerülő erői elleni harcban és mögöttes területeken elhelyezkedő harci támogató, harci kiszolgáló támogató erők közvetlen biztosítására.
- **Tartalékok alkalmazása:** Tartalékokra minden szükség van a támadó tevékenység folyamatosságának a biztosítása, és az előre nem látható eseményekre való reagálóképesség fenntartása érdekében. A parancsnok a saját kezében lévő tartalékokat alkalmazhatja a főerők megerősítésére és a sikeres kifejlesztésére. A tartalékok alkalmazása esetén új erőket kell erre a feladatra kijelölni. A tartalékokat a hadrendben a főerők mögött kell mozgatni úgy, hogy ne kerüljenek az ellenség közvetlen tüzének a hatása alá, és szükség esetén biztosítva legyen a gyors harcbavetésük.

- **A kialakult helyzet megszilárdítása:**

A megszabott feladat (támadási cél) teljesítését követően a parancsnok a figyelmét a kialakult helyzet megszilárdítására fordítja. A leg fontosabb feladat, hogy a rendelkezésre álló erők a legrövidebb időn belül legyenek készek az ellenség ellenlakásának elhárítására. Az ellenséggel való harcérintkezést folyamatosan fenn kell tartani. A kijelölt erők védelembe történő átmenetét meg kell tervezni, mely során számolni kell az ellenség földi és légi csapásaival egyaránt. A védelemre nem kijelölt erőkkel folytatni kell a támadó tevékenységet. A kialakult helyzetnek megfelelően új tüztámogatási tervet kell kidolgozni.

- **A sikeres kifejlesztése:** Lásd 2.3.1.2. h. pontját.
- **A visszavonuló ellenség üldözése:** Lásd 2.3.1.2. i. pontját.
- **Bekerítés:** Bekerítés célja, hogy az ellenség erőit egy adott területre szorítva elvágjuk a külvilágtól azzal a szándékkal, hogy megsemmisítsük, erőforrásaitól elvágjuk, illetve megadásra kényszerítsük. A bekerítésre gyakran az üldözés, és a sikeres kifejlesztése utolsó mozzanatában, sikeres átkaroló tevékenység eredményeképpen kerül sor, amikor az üldöző erőknek sikérül megelőzniük és körbezárniük és elszigetelniük a menekülő ellenséget.

A támadó tevékenységekkel kapcsolatos egyéb megfontolások megtalálhatók az Ált/2019 (2015) pp. 4-37 – 4-42, valamint zászlóalj szinten az Ált/54 (2014) III. fejezetében.

2.3.2 Védelmi tevékenységek

2.3.2.1 Védelmi műveletek

A védelmi műveletre akkor kerül sor, ha a kezdeményezés az ellenség kezében van. Célja az, hogy az ellenséget megakadályozzuk a terület fontos körzeteinek birtokbavételében és a saját védelem áttörésében.

Részleteiben:

- az ellenséges erők támadó képességeinek a felőrlése, jelentős veszteségek okozása és a támadás meghiúsítása;

- a védelemre kijelölt körletek megtartása és az ellenség áttörésének a megakadályozása;
- az erők és eszközök megőrzése, kedvező feltételek teremtése az eredeti helyzet visszaállításához és a támadásba való átmenethez;
- időnyerés;
- más irányokban a saját csapatok összpontosításának a biztosítása;
- az ellenség erőinek saját szemszögből kedvező pozícióba kényszerítése.¹⁹

2.3.2.2 A védelmi tevékenység módjai:²⁰

- **Állásharc:** Az állásharc a csapatoknak védelmi terepszakaszokon, ellenállási terepszakaszokon (védőkörletekben, támpontokban) folytatott védelmi tevékenysége annak érdekében, hogy az ellenségnek maximális veszteséget okozzunk, a kijelölt területet megtartsuk és az ellenség támadását véglegesen megállitsuk.
- **Halogató tevékenység:** A halogató tevékenységgel akadályozzuk, lassítjuk az ellenség előretörését, veszteségeket okozunk számára időnyerés és az erőforrások megtakarítása céljából.

2.3.2.3 A védelmi műveletek formái²¹

a) **Mozgékony védelem:** A mozgékony védelem jellemzője, hogy a védelmi tevékenységet folytató erők parancsnoka a művelet kezdeti időszakában lehetővé teszi az ellenség számára a támadó erők szabad mozgását, előre nyomulását, majd a terep lehetőségeit és a saját erők mozgékonyságát kihasználva ellentámadások és szárnytámadások vezetésével megsemmisíti az ellenséget. A saját szándék nem a terep megtartására, hanem inkább az ellenség pusztítására irányul. A mozgékony védelem ötvözi a saját erők támadó, védő, és halogató tevékenységét és viszonylag kisméretű harci csoportosítások alkalmazásán alapul. Jellemzője a manőverek széles körű alkalmazása, a hatékony tüztámogatás, és az akadályrendszerek kiterjedt alkalmazása. Csak akkor alkalmazható hatékonyan, ha a saját erők mozgékonysága, mobilitása meghaladja az ellenséges erők hasonló képességeit. A hadosztály méretű erők mobil védelmének mélysége elérheti a 100 km-t.

b) **Területvédelem (állóvédelem):** A területvédelem alapját a védelmi támpontok és körletek összefüggő rendszere biztosítja, amelyekből a védekező erők hatékonyan pusztítják a támadó ellenséget. A területvédelmet folytató erők főrő kifejtése a védelem első és második lépcsőjében elhelyezkedő védőkörletek megtartására irányul. A támadó ellenséges erők megsemmisítése a védelmi tevékenység későbbi fázisában jelentkező feladat, amelynek az alapja az első lépcsőben elhelyezkedő támpontok, körletek sikeres védelme. A védelembe beékelődött és megállított ellenség

19 Ált/219 (2015) pp. 4-42 – 4-43

20 Ált/219 (2015) pp. 4-43 – 4-44

21 Ált/219 (2015) pp. 4-49 – 4-51

megsemmisítése összpontosított tüzek, kereszt- és szárnytüzek vezetésével, valamint korlátozott hatótávolságú ellenlökösek végrehajtásával fejeződik be.

- c) **Kombinált védelem:** A védelmi művelet tervezése során a parancsnok a két védelmi alapformát – a rendelkezésre álló erők függvényében, az adott terepviszonyok értékelése alapján, valamint a konkrét helyzetre jellemző egyéb körülmények figyelembevételével – a kialakult helyzetnek legmegfelelőbb módon ötvözheti.

2.3.2.4 A védelmi tevékenység összehangolása:²²

A védelmi harc a rendelkezésre álló erőknek és eszközöknek a védelem teljes befolyási körzetében történő folyamatos, megszakítás nélküli alkalmazása azzal a céllal, hogy meghiúsítsuk az ellenség támadását és kedvező körülményeket teremtsünk a saját csapatok támadásba való átmenetéhez. Ennek érdekében a parancsnoknak össze kell hangolnia a mélységi, közvetlen és mögöttes hadműveletek keretében folyó védelmi tevékenységeket.

- a) **Mélységi műveletek:** A védelem mélységi műveleteinek a célja, hogy megakadályozza a támadó ellenség fő erőit a védelem mélységének az áttörésében és megtörje a támadó erők koherenciáját. A mélységi műveletek sikerei egyben a fő műveletek eredményes lefolytatásához is jó alapot biztosítanak.
- b) **Fő műveletek:** A fő műveletek célja védelemben, hogy lelassítsa, eltérítse és visszaverje (megsemmisítse) a támadó ellenség fő erőit. A védelem főerőkifejtése az első lépcsőben elhelyezkedő támpontok szilárd védelmére irányul, amelyekre támaszkodva a szárnyakból és hézagokból gyors ellenlökösek, ellentámadások szervezésével meghiúsítjuk az ellenség szervezett harcba lepését és a harcászati mélységebe történő kijutását.
- c) **Mögöttes műveletek:** A mögöttes műveletek fő célja a műveleti támogató, műveleti kiszolgáló támogató erők, vezetési és kommunikációs képességek védelme a saját védelem mélységében. A mögöttes műveletek sikerei a parancsnok számára cselekvési szabadságot biztosítanak a mélységi és fő műveletek folytatására.

2.3.2.5 A védelmi műveletbe bevont erők csoportosítása és alkalmazása²³

A védelmi művelet elgondolását a parancsnok a rendelkezésére álló erők körének és azok képességeinek a figyelembevételével alakítja ki. A különböző típusú erőknek a készenlét eléréséhez, az adott védelmi feladat végrehajtásához eltérő nagyságú idő- mennyiségre van szükségük, amelyet szintén figyelembe kell venni a védelmi koncepció kialakítása során.

A hadműveleti felépítés (harcrend) a következő csoportosításokat foglalja magába:

- fedező/biztosítóerők;
- első lépcsőerők;
- második lépcsőerők;
- tartalékok;

22 Ált/219 (2015) p. 4-49.

23 Ált/219 (2015) p. 4-51.

- egyéb, a tartalékból kijelölt ideiglenes elemek.

A harcoló és a műveleti támogatást végző erők alkalmazásának elvei megtalálhatók az Ált-219 (2015) 4-51 – 4-55, valamint az Ált/54 (2014) IV-16 – IV-31. közötti oldalakon.

2.3.2.6 A védelem elvi felépítése:²⁴

A védelem funkcionálisan két fő részre, biztosítási övre és a fő védelmi övre osztható fel, amely részeket egymástól a védelem peremvonala választja el. A biztosítási övben a fedező (biztosító) erők, a fő védelmi övben a főerők, a tartalékok és a műveleti támogató, kiszolgáló támogató erők kerülnek alkalmazásra. Harcászati szinten a védelem a fedezőerők területére, a fő harcterületre és a mögöttes harcterületre oszlik.

a) **A biztosítási öv, a biztosítóerők feladatai:** A biztosítási öv hátsó határa a védelem peremvonalával egyezik meg, az ellenség irányába pedig a saját fedezőerők számára kijelölt előretolt állá-sokig húzódik.

A fedező(biztosító)erők feladatai:

- információgyűjtés az ellenség elhelyezkedéséről, támadó
- csoporthozzájáról;
- az ellenség támadásának a késleltetése, időnyerés;
- a főerők tevékenységének biztosítása;
- az ellenség előzetes pusztítása, megavarása.

A fedező/biztosító- erők összetétele és nagysága a terepviszonyuktól, az ellenséges csoportosítások erejétől és a kapott feladattól függ. Amennyiben a parancsnok elgondolásával összhangban halogató műveletre is sor kerül, akkor a halogatóharcra és a fedezőbiztosításra kijelölt erők tevékenységét össze kell hangolni.

b) **A fő védelmi öv:** A fő védelmi öv felosztható a védelmi műveleti területre és a mögöttes műveleti területre. A védelmi műveleti területen a védelembe bevont erők fő védelmi tevékenysége zajlik. A mögöttes műveleti területeken kerülnek elhelyezésre a tartalékok, az olyan nagy hatótávolságú tűzrendszerek erői, amelyeknek a telepítési távolságai ezt megkövetelik, valamint a műveleti támogató és a műveleti kiszolgáló támogató erők részei.

A főerőket a védelem első és második lépcsőjében alkalmazhatjuk. A tartalék erők feladata lehet tűszakaszok foglalásával a hézagokban, szárnyakon előre mozgó ellenség pusztítása, a támpontok közt tért nyert és megállított ellenség visszaverése ellentámadások indításával, a főerők leváltása.

A fő védelmi övben a védelem alapját a védőkörletek, harcterületek, támpontok, megerősített körletek rendszere és a hozzájuk csatlakozó műszaki és egyéb zárrendszerek, reteszállások, előkészített tűszakaszok, valamint ellenlököési és ellenállási terpszakaszok alkotják.

24 Ált/219 (2015) pp. 4-55 – 4-57.

2.3.2.7 A védelmi művelet lefolytatásának elvei²⁵

A parancsnok a védelmi művelet során a rendelkezésére álló erőket a terep adta lehetőségek figyelembevételével alkalmazza. Ennek során fontos a statikus védelmi pozíciók és a mobilitásra épülő védelmi tevékenység összehangolt, kiegyszűlyozott megtervezése és alkalmazása. Az alkalmazott védelmi módszer kiválasztása függ a kapott feladattól, a szemben álló fél erejétől, képességeitől, a rendelkezésre álló terep jellegétől és a saját képességektől.

a) **Az elgondolás:** A védelmi művelet – összhangban a parancsnok elgondolásával – a fedezőerők tevékenységének időszakát és a főerők tevékenységének (támpontok védelme, tartalékok harcbavetése, betört ellenség blokkolása, ellenlökösek indítása) időszakát foglalja magában. Mindkét időszak alatt a fő cél az ellenség erőinek a mélységen történő pusztítása annak érdekében, hogy megelőzzük, illetve késleltessük a támadását.

b) **Fedezőerők tevékenysége:** A fedezőerők késleltető (halogató) harca arra irányul, hogy az ellenséget eltérítsük eredeti szándékától és meggyártjuk abban, hogy a fő erőivel szervezetten harcba lépjek.

A fedezőerők tevékenységének fő időszakai:

- **Az ellenség mélységi pusztítása:** Mielőtt a fedezőerők ténylegesen harcba bocsátkoznának, meg kell kezdeni az előre mozgó ellenség erőinek mélységen való pusztítását a légierő eszközeivel és az ideiglenes támpontokat foglaló tüzérség tüzével.
- **Elszakadás az ellenségtől:** A fedezőerők visszavonását és a saját peremvonalban elhelyezkedő erőkön történő átvonulását gondosan meg kell tervezni. Az ellenséges erőktől való elszakadás időszakára a visszavonuló erők számára kiegészítő tüztámogatást kell szerezni. Az ellenségtől való elszakadást a saját erők peremvonalának elérése előtt végre kell hajtani.

c) **Harc a fő védelmi övben:** A fő védelmi tevékenység akkor kezdődik, amikor az ellenséges támadó erők megközelítik a védelem peremvonalát. Az előremozgó ellenséges erők pusztítását a lehető legnagyobb mélységen meg kell kezdeni és megszakítás nélkül folytatni kell a rohamozó és a támpontok között teret nyert ellenség ellen. A saját akadályrendszerekben a fedezőerők visszavonulásához nyitott átjárókat tűzzel fedezni kell és azokat a lehető leghamarabb zárni kell.

A támadó ellenség fő célja, hogy megtalálja a védelem gyenge pontjait, amelyeket aztán sorozatos rohamokkal próbál áttörni. Ha az áttörés sikeres, akkor a beékelődött ellenséget meg kell állítani, majd meg kell semmisíteni.

Ha az ellenségnek elegendő felderítő információ áll rendelkezésére, akkor a kiválasztott irányban erői átcsoportosításával főcsapást mér. A főcsapás irányába összpontosítja a tüzérségi eszközeit, és légierejét, és a főcsapás irányába tevékenykedő erők érdekében alkalmazza légimozgékonyiságú és légideszant erőit. Ha az ellenség támadása tért nyer, akkor a mélységen (második lépcsőben) elhelyezkedő erők elfoglalják előkészített védelmi pozícióikat. A védelem mélységében elhelyezkedő tartalék erők harcbavetésének időpontját gondosan meg kell választani, tekintettel az ellenség nehéztüzérségének és légi erejének a tevékenységére. A védelem le nem kötött erőinek

25 Ált/219 (2015) pp. 4-60 – 4-65.

harcbavetésével az ellenség előre nyomulása lelassítható, amely kedvező körülményeket teremt a saját tüzérség és a légierő alkalmazásához.

Az ellenség támadása során a legnagyobb közvetlen veszélyt a páncéloserők jelentik, ezért a védelem erős páncélelhárító képessége alapvető jelentőségű. Az ellenséges harckocsiknak a támadás korai fázisában történő megsemmisítése a védelem sikeres lefolytatásának az egyik előfeltétele.

d) **Az erők megerősítése, betört ellenség megállítása, ellentámadás (ellenlökés) indítása**

A tartalékok felhasználása (harcbavetése) módjának és idejének a meghatározása a parancsnok részéről gondos elemzést igényel. Dandárszint alatti parancsnokságokon a harc megszervezése során általános rendeltetésű tartalékot kell kiküldeni, dandárszinten és attól felfelé dedikált tartalék erőket kell kijelölni megerősítési, zárási feladatokra, valamint ellentámadások végrehajtására.

- **Megerősítés:** Megerősítésre akkor kerül sor, ha egy műveleti alkalmazásban lévő erőt további harci potenciállal szükséges kiegészíteni. Megerősítési feladatra kijelölhetők a tartalékok, vagy bármilyen más, alkalmazás alatt nem álló erő.
- **Ellenség blokkolása (Terepszakasz lezárása):** Blokkolásra akkor kerül sor, ha az ellenség áttörte a védelem peremvonalát és kijutott a védelem mélységebe. A mélységebe kijutott erőt az arra alkalmas, vagy előre előkészített terepszakaszon meg kell állítani. A blokkolás helyét, az alkalmazott módszereket, a blokkolásba bevont erők összetételét, feladatát a parancsnok a rendelkezésre álló idő és az ellenség erejének, pozíciójának értékelése alapján határozza meg. Blokkolást gyakran időnyerés céljából és a tervezett ellentámadáshoz szükséges kedvező körülmények megteremtése érdekében hajtunk végre.

e) **Ellentámadás, ellenlökés:** Ha a körülmények kedvezően alakulnak, akkor a védelemben lévő erők egészével, vagy azok egy részével ellentámadást kell indítani a támadó ellenség ellen. Általában az ellentámadás végrehajtásához kedvező körülmények csak rövid ideig állnak fenn, ezért a parancsnokoknak és a csapatoknak mentálisan és fizikailag is készen kell állniuk a kedvező helyzet gyors kiaknázására. Az ellentámadások tervezését a védelmi művelet minden szakaszában tervezni kell. Ellentámadások hajthatók végre az elvesztett területek visszaszerzése, az ellenség erőinek elszigetelése, az eredeti helyzet visszaállítása érdekében.

f) **Az ellenség összhaderőnemi pusztítása:** Ha a támadó erők parancsnoka szabadon dönthet a követő erők (tartalékok) felhasználásáról, akkor lehetősége nyílik arra, hogy a védelem kritikus szakaszain elsöprő túlerőt hozzon létre. A támadó ellenséget csak akkor lehet megakadályozni a kívánt mértékű erő-összpontosítás peremvonalban történő létrehozásában, ha a védelemben lévő erők folyamatosan és szisztematikusan pusztítják az ellenség első lépcsőjét követő mélységi erőket is. **Az ellenség mélységi erői megfelelő időben és módon történő pusztításának végső célja az, hogy megfosszuk az ellenség parancsnokát a kezdeményezés lehetőségétől.** A rendelkezésre álló képességek célzott és precíz felhasználása azt jelenti, hogy a légierő és a szárazföldi csapatok között folyamatos és magas szintű koordináció zajlik a mélységi célpontok összhaderőnemi pusztítása érdekében.

g) **A védelem kohéziójának fenntartása:** A védelem egységének megőrzése érdekében fontos, hogy a parancsnok figyelemmel kísérje a harctéri változásokat és a szükséges változtatásokat időben tegye meg. A védelem kohéziójának fenntartása érdekében az alábbi tényezőkre kiemelt figyelmet kell fordítani:

- A támpontok, védelmi létesítmények között lévő hézagok védelmét mindig meg kell szervezni. Ez magában foglalja a figyelés rendjének a kidolgozását, a hézagok tűzzel való lefogásának a megszervezését, szükség esetén akadályrendszerek létesítését, valamint a feladatra kijelölt erők tevékenységének a megszervezését az ellenség beékelődésének esetére. A csatlakozó szakaszokon az együttműködők (szomszédok) között a felelősségi területeket egyértelműen tisztázni kell.
- Ha a védelmi harc során egyértelművé válik, hogy a védelem egységét veszély fenyegeti, akkor az elöljáró parancsnoknak jelenteni kell a kialakult helyzetet.
- Az erők visszavonását úgy kell megszervezni, hogy a csatlakozó védelmi támpontok megbízható védelme ne sérüljön. Új peremvonal kijelölésére csak a védelmet elrendelő parancsnok jogosult.

h) **A védelem újraszervezése:** minden rendelkezésre álló lehetőséget – a harc szüneteit is beleértve – ki kell használni a csapatok újraszervezésére, a szükséges utánpótolások biztosítására, a feltöltések végrehajtására. El kell végezni a megsérült védelmi létesítmények, akadályok, utak javítását, helyreállítását, végre kell hajtani sérült haditechnikai eszközök helyreállítását.

2.3.3 A halogató vagy késleltető műveletek

A halogató vagy késleltető²⁶ (továbbiakban: halogató) **műveletek** végrehajthatók más műveletektől függetlenül önállóan, vagy sor kerülhet azokra más (támadó és védelmi) műveletek keretében. Harcászati szinten a halogató tevékenységek általában a védelmi harc részeként, annak keretében kerülnek lefolytatásra azzal a céllal, hogy elegendő időt biztosítsanak a védelembe átment erőknek a védelmi pozíciók kiépítéséhez.

A parancsnok a halogató művelet tervezésével más műveletek sikeres végrehajtásának teremti meg az alapját. A halogató tevékenység a fokozatos területfeladás elvén alapul, amely megvalósítása alatt a parancsnok úgy őrzi meg a saját erők cselekvési szabadságát, hogy közben maximális pusztítást okoz az ellenség élőerőiben és anyagi-technikai eszközeiben. A halogató műveletekre sor kerülhet az ellenség mélységen, a mögöttes területeken és az ellenséggel közvetlen harcérintkezésben egyaránt.

a) A halogató műveletek céljai:

- Jelentős veszteségek okozása az ellenségnek azzal a szándékkel, hogy lassítsuk az előre nyomulásának ütemét, és időt nyerjünk a soron következő műveletre történő felkészülés érdekében.
- Az ellenség erőinek eltérítése olyan irányokba (területekre), ahol kedvező lehetőség nyílik számunkra a kezdeményezés megragadására és támadás (elltámadás) indítására.
- Számunkra kedvezőtlen körülmények között a közvetlen harc kerülése és ezáltal a saját erők harcképességének megőrzése.
- Az ellenséges főerőkifejtés irányának a felfedése.

26 Ált/219 (2015) pp. 4-71 – 4-74.

b) Fontos tervezési tényezők: A halogató műveletek tervezése esetén fontos szereppel bírnak az alábbi tényezők (elvek):

- **Felderítés:** A felderítés folyamatos, megszakítás nélküli végzése és a felderítési adatok folyamatos feldolgozása alapvető fontosságú. minden szintű parancsnoknak állandóan ismernie kell az ellenség szándékát, erős és gyenge oldalait.
- **Tűz és mozgás koordinációja:** Az erők mozgásának és a nagy hatótávolságú tűzfegyverek alkalmazásának az összehangolása lehetővé teszi az ellenséggel való közvetlen kontaktus elkerülését.
- **A terep:** A terep mesteri kihasználásával elérhető, hogy az ellenség térnyerése együtt járjon az erőforrásainak és a tartalékainak az idő előtti felhasználásával. A halogató tevékenységre olyan területet kell kiválasztani, amely lehetővé teszi:
 - a gyors akadálylétesítést és az ellenség elterelését;
 - a hatékony célfelderítést és tűzkiváltást;
 - az elszakadó manőverek eredményes végrehajtását.
- **Az időfaktor:** Az időtényező értékelésének két lényeges összetevője van, melyek:
 - a saját erők pozícióinak előkészítéséhez szükséges időmennyiség, beleértve az akadályok előkészítését és a felderítést.
 - a halogatóharc folytatásának tervezett időhossza.
- **A tér szerepe:** A halogató művelet folytatásához megfelelő kiterjedéssel és mélységgel rendelkező területre van szükség. Ha korlátozott méretű terület áll a saját erők rendelkezésére, akkor az időben korlátozhatja a lehetőségeinket a halogató tevékenység folytatására, illetve a megkívánt eredmény elérése érdekében megnövekszik a saját veszteségek mértéke és a felhasznált erőforrások mennyisége.
- **Agresszív tevékenység:** A halogató tevékenység alapját az agresszív és határozott támadások sorozata jelenti. Ki kell használni minden helyzetet, ahol esély mutatkozik az ellenség pusztítására, tevékenységének lassítására.
- **A cselekvési szabadság megőrzése:** Ennek megőrzése érdekében a legfontosabb az erők kiegyensúlyozott elosztásának a megtervezése. Meg kell találni a helyes egyensúlyt a lekötő harcot folytatók, a mögöttes terepszakaszokra visszavonulók, valamint a tartalékok között.
- **Elektronikai haviselési képességek** felhasználása jelentősen kiszélesíti a parancsnok lehetőségeit a halogató tevékenység során az elszakadások, ellentámadások, váltások tervezése és végrehajtása során.
- **Az erők védelme, közvetlen biztosítása:** A védelmi, biztonsági rendszabályok tervezésével és alkalmazásával jelentősen csökkenthetők az ellenség meglepetésszerű és váratlan tevékenységeinek a hatásai. A saját megelőző biztosítási tevékenység magában foglalja a rejtés, álcázás, megtévesztés rendszabályainak az alkalmazását, a híradás rendszabályainak a betartását, az elektronikai és az ellenség felderítésének (beleértve az elektronikai megfigyelést is) blokkolására irányuló képességek felhasználását, és a terepnek a csapatok mozgatása szempontjából kritikus pontjainak a védelmét. A nyitott szárnyak és hézagok megléte esetén azok közel biztosítását gondosan meg kell szervezni.
- **Megtévesztés:** Az ellenség megtévesztésére irányuló tevékenység fő célja a saját hatra mozgó erők sebezhetőségének a csökkentése, valamint a saját mozgások rejtése az ellenség meglepése érekében.

A halogató tevékenységbe bevont erők alkalmazása és feladataik megtalálhatók az Ált-219 (2015) 4-74 – 4-77, valamint az Ált/54 (2014) IV-86 – IV-90. oldalakon.

2.3.3.1 A halogató tevékenység megszervezésének elvei:²⁷

Az előljáró parancsnok a feladatszabása során meghatározza, hogy mennyi ideig szükséges a halogató tevékenység folytatása. A halogató művelet kidolgozásának feltétele az előljáró parancsnok szándékának pontos megértése. Ennek alapján a parancsnok és törzse értékeli a kialakult helyzetet, kidolgozza a művelet elgondolását és elkészíti a műveleti tervet.

a) A műveleti terv fontos tartalmi összetevői:

- a kapott feladatok és a rendelkezésre álló erők egymáshoz rendelése;
- a halogató művelet fő szakaszainak meghatározása;
- a terep ismertetése;
- az akadályrendszerek ismertetése;
- a tűzbiztosítás rendje;
- szárnyak, hézagok védelme, biztosítása;
- a mögöttes területeken elhelyezkedő harci erők feladatai;
- az erők mozgására vonatkozó rendszabályok;
- erők tevékenységének összehangolására és a saját erők pusztításának megelőzésére vonatkozó rendszabályok;
- akadályokon történő áthaladás rendjének szabályozása;
- a késleltetés érdekében hozott rendszabályok koordinálása a befogadó nemzet hatóságaival;
- figyelés, felderítés rendje;
- műveleti kiszolgáló támogatás rendje.

b) A művelet előkészítése: A halogató művelet előkészítése jelentős időszükséglettel jár. A végrehajtandó feladatok köre kiterjed a felderítésre, a védelmi pozíciók, akadályrendszerek helyének kiválasztására, ezek előkészítésére, a szükséges erőcsoportosítások létrehozására, a műveleti kiszolgáló támogatás rendjének kialakítására.

A természetes és mesterséges akadályok elleni ABV támadás megnehezíti e létesítmények védelmét és a rajtuk való áthaladást. Az áthaladás során szennyeződést szenvedett erőket az új pozíciók elfoglalása előtt szükség szerinti mértékben mentesíteni kell. A visszavonuló (hatra mozgó) erők elleni vegyi fegyverek alkalmazása során számolni kell a csapás erőteljes pszichológiai hatásaival is.

27 Ált/219 (2015) pp. 4-78 – 4-79.

2.3.3.2 A halogató művelet lefolytatásának elvei²⁸

A mélységi műveletek jellemzője a nagy területi kiterjedtség. A halogató műveletbe bevont erők tevékenysége egy időben kiterjedhet az ellenség mélységére, a halogató tevékenység lefolytatásának a területére és a saját mögöttes területekre egyaránt.

a) Fő jellemzők:

- Amennyiben nincs lehetőség az ellenség erőinek szárnyakból, illetve a mélységből történő pusztítására, akkor a tervezett hatást azzal is elérhetjük, ha saját erőinket az ellenség fő előre vonási irányába csoportosítjuk, és ezzel gátoljuk, akadályozzuk annak előre nyomulását.
- A hézagokat állandó megfigyelés alatt kell tartani. Biztosításukra megfelelő erejű erőket kell kikülöníteni, amelyek képesek az ellenség hézagokra irányuló támadásának visszaverésére.
- A parancsnoknak számításba kell venni, hogy a halogató műveleteket a harcászati helyzetek gyors és gyakori változása jellemzi. Ezek hatékony kezelésének a feltételei a jól szervezett felderítő erőkkel végzett folyamatos felderítés, a megbízható összeköttetés és az erős tartalékképzés.
- A rendelkezésre álló erőforrásokkal úgy kell manőverezni, hogy azzal az ellenséget folyamatosan váratlan feladatak elé állítsuk. Ennek megvalósítása a parancsnuktól rugalmasságot, gyors döntési képességet követel meg, és az alarendelt parancsnokokkal szembeni bizalom meglétén alapul.
- A halogatóharcot folytató erők tevékenysége a támadó és védő tevékenységek kombinációján alapul, amelynek jellemzői: a behatárolt idejű védelmi tevékenység, a gyors ellenlökösek és ellentámadások végrehajtása, az elszakadások tervezett, dinamikus megvalósítása.

b) A halogató tevékenység lefolytatása:

- A tevékenységébe bevont erőknek a lehető leghamarabb harcérintkezésbe kell lépni az ellenséggel és korlátozott ellentámadások sorozatával és minden más lehetséges módon veszteségeket kell számára okozni. Az ellenség pusztítása különösen hatékony azokban az időszakokban, amikor az ellenség erői akadályokat küzdenek le, mozgásukat erősen korlátozó tereppontokon haladnak át, vagy a különböző csoportosításai ideiglenesen elszakadnak (eltávolodnak) a főerőktől.
- A terep adta előnyöket és lehetőségeket maximálisan ki kell használni. Utak mentén és olyan irányokban, ahol a terep adta lehetőségek biztosítják az ellenség számára a gyors előre nyomulást, tűzösszpontosításokkal, lesállások szervezésével meg kell lelni az ellenséget, de kerülni a közvetlen harci kontaktusokat, amelyek eredményeként a saját erők manőver és cselekvési szabadsága lekorlátozódhat.
- Ha a halogatóharcot folytató erők valamelyikét az elszigetelődés vagy a bekerítés veszélye fenyegeti, az érintett erő csak akkor vonulhat vissza, ha erre engedélyt kap, illetve, ha a visszavonulás az eredeti terv részét képezi. minden más esetben fenn kell tartani a harcérintkezést az ellenséggel és tovább kell folytatni a halogató tevékenységet. Ennek ellenére minden parancsnok számára alapvető fontosságú, hogy időben meghozott döntésekkel és manőverekkel megelőzze az erői elszigetelődésének veszélyét.

28 Ált/219 (2015) pp. 4-79 – 4-83.

- A gyorsan változó harcászati helyzetekben különösen fontos a szomszédos (csatlakozó) erők közti folyamatos együttműködés és információcsere. Ennek keretében a parancsnokoknak folyamatosan ismerniük kell a szomszédos erők tevékenységét és elhelyezkedését, készen kell állniuk kölcsönös tűztámogatások nyújtására, illetve tájékoztatniuk kell egymást a kialakuló veszélyhelyzetekről, az ellenség valószínű szándékairól.

c) Tartalékok alkalmazása: A halogató műveletek kohéziójának és folyamatosságának fenntartása érdekében a tartalékoknak fontos szerepe van, különösen olyan körülmények között, amikor a saját hadrendben lévő nyitott szárnyak, hézagok lehetőséget adnak az ellenségnek a beékelődésre, megkerülésre. A tartalékok feladatai lehetnek:

- **Veszélyeztetett irányok lezárása:** Az ellenség visszatartása (előre nyomulásának akadályozása) olyan esetekben, amikor a veszélyeztetett irányban nem áll rendelkezésre elegendő erő a kialakult helyzet kezelésére.
- **Ellentámadások indítása:** Ellentámadásokat vezethetünk a tartalék erők felhasználásával a harcban álló és erősen lekötött erők kivonásának (hatra vonásának) a biztosítása céljából, valamint a hézagokban előrenyomuló ellenség ellen. A tartalékok ellentámadásra való felhasználása általában időben és térben korlátozott keretek között történik.
- **Fedező tevékenységek:** A tartalékok feladatai a fedező tevékenység során az, hogy előkészített védelmi pozíciókból fedezzék a saját visszavonuló erők tevékenységét, hogy azok kedvezőbb terepviszonyok között tudják folytatni a halogató tevékenységüket.

d) Elszakadás: Az elszakadás feltétele az, hogy a visszavonuló erők képesek legyenek kilépni az ellenséggel való közvetlen harcérintkezésből. Ez végrehajtható a saját mögöttes erők harcrendjén át történő visszavonulással, illetve annak a kedvező pillanatnak a kihasználásával, amikor az ellenség nem képes a saját erők gyors visszavonására azonnal reagálni. Az elszakadás végrehajtásához kedvező feltételek meglétének felismerése és a döntés gyors meghozatala a parancsnok helyzetfelismerő képességén és felkészültségén múlik. A rosszul időzített (elsietett, vagy későn végrehajtott) döntés súlyos következményekkel járhat: a kezdeményezés az ellenség kezébe kerülhet, az elszakadó erők nagymértékű veszteségeket szenvedhetnek. Ha a körülmények szükségessé teszik, akkor más erők ellentámadásával kell kedvező viszonyokat kialakítani az elszakadás végrehajtásához.

e) Halogató tevékenység átadása: Ha a halogatóharcot folytató erők feladatukat egy másik – a mélységben védelmi pozíciót foglaló – erőnek úgy adják át, hogy visszavonulásuk során áthaladnak a védőerők pozícióin, akkor az előljáró parancsnoknak a két erő tevékenységének az összehangolása céljából **felelősségtámadási vonalat** kell kijelölnie. Ha a védelmi pozícióban elhelyezkedő erők sikeresen átvették a halogatóharcot a visszavonuló erőktől és a kialakult helyzet megengedi, akkor a védőerők a felelősségtámadási vonalat átléphetik és előre nyomulhatnak az ellenség irányába.

A védelmi harctevékenységekkel kapcsolatos egyéb megfontolások megtalálhatók az Ált/2019 (2015) pp. 4-66 – 4-70., 4-83 – 4-85., valamint zászlóalj szinten az Ált/54 (2014) IV. fejezetében.

2.4 HARCCAL KAPCSOLATOS TEVÉKENYSÉGEK²⁹

2.4.1 A harccal kapcsolatos tevékenységi formák

A támadó, védelmi és halogató műveletek folytonosságának biztosítása érdekében végzett tevékenységek összefoglaló neve a **harccal kapcsolatos tevékenységek**. A harccal kapcsolatos tevékenységi formák az alábbiak:

2.4.1.1 A felderítő tevékenység

A **felderítő** tevékenység arra irányul, hogy információkat szerezzünk az ellenségről, (szemben álló félről), a terepről, az idő- járási viszonyokról, vagy egy adott területen élő lakosságról. Az információszerzés és annak továbbítása a megfelelő elöljáró szerv számára minden katonai erő kötelessége.

A felderítésre kijelölt erők tevékenységét az információszerzés komplex rendszerébe kell beleilleszteni és szorosan össze kell hangolni az ISTAR tervekkel. A felderítéssel szemben támasztott legfontosabb követelmény az időszerűség, ezért a megszerzett információk gyors értékelése és továbbítása kulcsfontosságú, különösen a közvetlen harcérintkezés viszonyai között.

A műveleti és műveleti támogató erők bármelyike kijelölhető felderítő feladatak végzésére, melynek során a parancsnoknak figyelembe kell venni, hogy ezen erők egymástól eltérő, és fontos – a felderítés céljára is felhasználható – képességekkel rendelkeznek.

Alapvetően az alábbi erők jelölhetők ki felderítési feladatak végzésére:

- az önálló felderítő erők;
- a dandárok (ezredek) és zászlóaljak felderítő erői;
- műszaki felderítő erők;
- egyéb, speciális felderítő képességgel rendelkező erők.

2.4.1.2 Fedezőbiztosítás:

A saját erők biztonsága megteremtésének az alapját az ellenség tevékenységének időbeni és pontos előrejelzése képezi. A biztosítási tevékenység alapvetően kettős irányultságú, egyrészt jelenti a saját erőknek az ellenséggel szembeni védelmét, másrészről elősegíti a saját erők zavartalan felkészülését a soron következő tevékenységére. A fedezőbiztosítás rendjét és a bevont erők körét az adott fő harctevékenység érdekében, és ahhoz hangolva kell meghatározni.

A biztosítási feladatakra kijelölt erők, és azok fő tevékenységei a következők:

a) **Rejtésben lévő erők:** A rejtésben lévő erők a főerők kötelékéből kerülnek kijelölésre és fő feladatauk a megfigyelés, a célazonosítás, az információk jelentése. Csak szükség esetén, önvédelmi célból bocsátkoznak harcba. A rejtett erők köteléke megerősíthető felderítőkkel és harcászati légi irányítóval. Fő tevékenységi módszerük az ellenség

29 Ált/219 (2015) pp. 4-85 – 4-145.

azonosítása megfigyeléssel. Kiegészítő feladatul szabható számukra a nyitott szárnyak biztosítása és az ellenség váratlan támadása esetén a főerők védelme is.

- b) **Oltalmazó erők:** Az oltalmazó erők módszere a harccal történő biztosítás. Elsődleges feladatuk az időnyerés és a főerők harcba lépésének biztosítása, miközben megfigyelői tevékenységet is végrehajtanak. A körülményektől függően feladatul szabható még számukra az ellenség figyelmének elterelése, az ellenfél felderítésének megakadályozása, vagy az ellenség előrevetett erőinek lekötése és a főerők harcba lépésének biztosítása.
- c) **Fedezőerők:** A fedezőerők a főerők kötelékéből kerülnek kijelölésre. Feladatuk az ellenség megtévesztése, előrenyomuló erőinek feltartóztatása, késleltetése, támadásának elhárítása annak érdekében, hogy az ellenség a fedezőerők által védett főerőket ne tudja megtámadni. A fedezőerők állományát, összetételét úgy kell meghatározni, hogy az képes legyen a kapott feladat végrehajtására. A parancsnok szándékának megfelelően a fedezőerőknek feladatul lehet szabni halogató harctevékenység folytatását is a fő védelmi tevékenység érdekében.

2.4.1.3 Előrevonás a harcérintkezés felvétele céljából

Előrevonás a harcérintkezés felvétele céljából: azért hajtunk végre, hogy kedvező műveleti helyzetet alakítsunk ki az ellenség erőivel történő harcba lépés érdekében. A harcérintkezés felvétele céljából végrehajtott előrevonás és a találkozóharc közti **különbség** az, hogy az első tevékenység esetén az ellenséggel előre megtervezetten, tudatosan lépünk harcba, a találkozóharcra pedig véletlenszerűen kerül sor.

A tevékenység megkezdése előtt hatékony felderítést kell folytatni az ellenség erőinek és lehetőségeinek behatárolása céljából. Az előrevonás során az ellenséges fedezőerőket a saját főerők harcbavetése nélkül kell megsemmisíteni. Az előrevonás során ügyelni kell a szárnyak védelmének megszervezésére. A harcérintkezés felvételének rendjét (helyét, idejét) úgy kell tervezni, hogy az elöl mozgó (fedező, biztosító) erők harcba lépését követően a főerők késedelem nélkül legyenek képesek a sikeres kifejlesztésre.

A harcérintkezésbe lépett erők tevékenysége akkor eredményes, ha a parancsnoknak a kialakult helyzetben sikerül a kezdeményezést megragadnia és azt megtartania. Ennek feltételei akkor jönnek létre, ha az ellenség fedező erőit meghátrálásra kényszerítjük, vagy azokat megsemmisítjük és ennek eredményeként sikerül harcászatilag fontos terepszakaszt, terepszakaszokat birtokba vennünk.

a) A harc lefolytatásának alapelvei: Az előrevonás során a tevékenység tempóját a kialakult helyzetnek megfelelően kell megválasztani. Az erők gyors cselekvésének és a tevékenységük kontrolljának fenntartása egyaránt fontos szempontok, amelyek összhangját a parancsnoknak folyamatosan biztosítania kell. Az előre vonásra kijelölt erők tevékenysége akkor ér véget, ha a terepen a tervezett pozícióikat elértek, vagy ha a főerők harcba lépéséhez szükséges kedvező viszonyok létrejöttek.

b) A harcérintkezés felvételére kijelölt erők felépítése:

- Fedezőerők:** A fedezőerők mérete és összetétele az adott feladat függvényében alakul. Feladatai az alábbiak: információk szerzése az ellenségről és a terepről, a főerők folyamatos előrehaladásának biztosítása, az ellenség felderítő erőinek pusztítása, akadályok elhárítása és megkerülő utak keresése, fontos tereppontok megtartása, az ellenség elővéd erőinek késleltetése.

- *Elővéd:* Az elővéd rendeltetése a főerők közvetlen védelme, a főerők folyamatos előre vonásának biztosítása, a fedezőerőkkel történő kapcsolattartás.
- *Főerők:* A főerők oszlopai összetételét és előre mozgásuk rendjét úgy kell meghatározni, hogy az kellő rugalmasságot biztosítson az előrevonás végrehajtására és harcba lépésre egyaránt. A főerők és az elővéd (fedezőerők) együttes mozgásának a koordinálása a sikeres tevékenység egyik fontos előfeltétele.
- *Szárnybiztosítás és utóvéd:* Feladatauk az ellenséges felderítésnek a megakadályozása és a főerőknek az ellenség váratlan támadása elleni biztosítása.

c) A harcérintkezés felvételének a megtervezése: A tevékenység megszervezése során kiemelt figyelmet kell fordítani a felderítésre, amelyen belül a légi felderítésnek kitüntetett szerepe van. Az előrevonás megtervezése során az oszlopok számának és azok összetételének meghatározásakor a terep adta lehetőségeket maximálisan ki kell használni. Az oszlopok közel és minden oldalú biztosításának megszervezése kulcsfontosságú feladat. A korlátozott látási viszonyok közti tevékenység során a nem vizuális felderítési eszközök és módszerek alkalmazására nagy hangsúlyt kell fektetni.

d) A harcérintkezés felvétele: A tevékenység a biztosítóerők előre mozgásával kezdődik, amely szervezetébe felderítő erőket is be kell illeszteni.

Feladatai:

- az ellenséges erők elhelyezkedésének, összetételének, tevékenységének behatárolása;
- szabad hézagok, irányok felkutatása, melyek használatával elérhető az ellenség megkerülése, hátbátámadása;
- utak, akadályok, más fontos tereptényezők felderítése, azok értékelése;
- az ellenség mélységében fontos képességek, híradó rendszerek, logisztikai bázisok pusztítása;
- fontos tereppontok (hidak, átkelőhelyek stb.) birtokbavétele, illetve rombolása.

Az elővéd és a főerők konkrét alkalmazási rendje elsősorban a felhasználható előre vonási utak számától, a rendelkezésre álló terület szélességi kiterjedésétől, a terepviszonyuktól, az ellenséges pozíciók elhelyezkedésétől, az átkaroló (megkerülő) manőverek tervezhetőségétől függ. A főerők felépítését és összetételét úgy kell meghatározni, hogy tegye lehetővé:

- szükség esetén az elővéd feladatakra új erők kijelölését;
- az előrevonás során adódó lehetőségek (megkerülés, mélységbe kijutás stb.) gyors kihasználását;
- az ellenség tevékenységének megfelelő gyors reagálást.

A szárnybiztosítási és utóvéd feladatakra kijelölt erők összetétele, feladatai a veszélyértékelés összegzése alapján kerülnek meghatározásra. A biztosítási feladatakat úgy kell tervezni, hogy szükség esetén a főerők (tartalékok) reagálásához elegendő idő álljon rendelkezésre.

Közvetlen harcérintkezésben az ellenség megelőzésének az alapjai a sebesség, a manőver és a gyors kezdeményezés. A parancsnok számára a legfontosabb feladat, hogy a tevékenység során a saját erők kezdeményezői képességét megőrizze.

A műveleti támogató erők alkalmazási elvei, a vezetés és irányítás, illetve a harci kiszolgáló támogatás alapelvei megtalálhatók az Ált-2019 (2015) 4-91 – 4-94., valamint az Ált/54 (2014) VI-20 – VI-21. oldalakon.

2.4.1.4 Találkozóharc

Találkozóharc-ra³⁰ akkor kerül sor, ha minden két fél támadó tevékenységgel törekszik a feladata végrehajtására. A találkozóharc feltételei leggyakrabban a harcérintkezés felvétele céljából végrehajtott előrevonások során alakulnak ki, de sor kerülhet rá a fő műveleti tevékenységek (támadás, védelem, halogatóharc) átmeneti szakaszaiban is. További jellemző körülmény, hogy – miközben a főerők klasszikus védő vagy támadó tevékenységet folytatnak – a főerőkből kikülönített kisebb kötelékek olyan harcászati helyzetbe kerülnek, amely helyzetek a találkozóharc jellegzetességeivel bírnak. A találkozóharc kialakulásának fizikai előfeltétele, hogy a harcoló erők számára nagy kiterjedésű területek álljanak rendelkezésre. Ennél fogva a hadosztály és annál nagyobb méretű csoportosítások alkalmazása esetén a találkozóharc kialakulásának esélye kicsi, a találkozóharc feltételei gyakrabban jönnek létre dandár és annál kisebb méretű erők harctevékenysége során. A találkozóharc fontos jellemzője, hogy az összeütköző felek számára a körülmények váratlanul és nem előre tervezetten alakulnak ki.

2.4.1.5 Csatlakozás

Csatlakozásról akkor beszélünk, ha addig külön tevékenykedő erők az ellenséges erők által ellenőrzött területen csatlakoznak egymáshoz. A csatlakozást végrehajthatja kettő vagy több erő, amelyek a csatlakozásig ugyanazt a feladatot, vagy eltérő tevékenységeket hajthatnak végre. Ha a csatlakozás végrehajtására készülő erők között ellenséges erők helyezkednek el, akkor azokat a csatlakozás megkezdése előtt meg kell semmisíteni. A csatlakozás végrehajtására megszabott feladatnak legalább tartalmaznia kell a csatlakozás módját, a csatlakozásra kijelölt terület behatárolását, a csatlakozás helyéhez vezető útvonalak kijelölését és a végrehajtás időpontját. A csatlakozás során végrehajtandó egyéb feladatok a soron következő műveleti feladat figyelembenével kerülnek megszabásra.

A bekerítésben védekező erőkhöz történő csatlakozás helyszíne általában a védelemben lévő erők támpontjának (védőkörletének) a peremvonala, ha azonban a csatlakozás a bekerítésben lévő erők kitörésével kerül megtervezésre, akkor a csatlakozás helyszíne ettől eltérő lehet.

Amennyiben a bekerítésben lévő erőkkel való csatlakozás légi szállítással vagy az átszivárgás módszerével történik, akkor a csatlakozás helyszíne az újonnan beérkező erők védelmének peremvonala. Ezen esetekben a csatlakozást általában a bekerítésben lévő erők helyszínén történő váltása követi. Két, összetartó irányba támadó erő csatlakozására akkor kerül sor, ha minden két erő teljesítette támadási feladatát.

2.4.1.6 A visszavonulás

A visszavonulás³¹ olyan tervezett tevékenység, amely során a végrehajtó erők a parancsnok szándékának megfelelően elszakadnak az ellenség erőitől (kilépnek a közvetlen harcérintkezésből). A főerők egyes kikülönített elemei fedezőbiztosítás és felderítés céljából azonban továbbra is kontaktusban maradhatnak a szemben álló féllel. A

30 Ált/219 (2015) pp. 4-95 – 4-100., Ált-54 (2014) pp. VI-22 – VI-28.

31 Ált/219 (2015) pp. 4-103 – 4-109., Ált-54 (2014) pp. VI-31 – VI-35.

visszavonulás akkor tekinthető befejezettnak, ha az azt végrehajtó kötelék készen áll a következő feladat végrehajtására.

Visszavonulásra csak akkor kerülhet sor, ha azzal az elöljáró parancsnok egyetért, illetve, ha arra engedélyt ad. Visszavonulásra általában az alábbi okok miatt kerül sor:

- ha az adott hadművelet (harcnevénység) célja nem érhető el, és a visszavonulás hiányában a saját erők jelentős vesztesége (veresége) valószínű;
- ha a hadművelet (harc) kitűzött célja teljesült és nincs további oka a harcérintkezés fenntartásának;
- kedvezőtlen harcászati helyzetek bekövetkezésének a megelőzése;
- az ellenség utánpótlási vonalainak „túlfeszítése”, illetve
- az ellenség erőinek számunkra kedvező pozícióba csalása;
- saját harcba lépő (előre mozgó) erők számára megfelelő pozíciók biztosítása;
- a visszavont erők másol történő alkalmazásának a lehetővé tétele;
- a műveleti kiszolgáló támogatás érdekében.

2.4.1.7 Váltás

Váltás (csapatok váltása harci körülmények között):³² A csapatok váltása azt a tevékenységet jelenti, amely során egy harci tevékenységet folytató erőt egy másik erő (beérkező erő) felvált azzal a céllal, hogy folytassa a leváltott erő tevékenységét.

A váltás módjai:

- **Váltás helyben:** Ha a harcban álló erőt, vagy annak részeit a beérkező erő a harcnevénység helyszínén váltja fel, akkor helyben történő váltásról beszélünk.
- **Váltás előre mozogva a harcérintkezésben lévő erők harcrendjén keresztül** (a továbbiakban: váltás előre mozgásban): Azt a tevékenységet jelöli, amely során a támadó tevékenységet folytató beérkező erő a leváltandó erő harcrendjén áthaladva lép harcérintkezésbe az ellenséggel.
- **Váltás hatra mozogva a beérkező erők harcrendjén keresztül** (a továbbiakban: váltás hátra mozgásban): Akkor kerül rá sor, ha a harcban álló és leváltásra tervezett erő a váltás céljából hátra mozogva áthalad a váltó (általában védekező) erők harcrendjén.

Váltásra általában akkor kerül sor, ha a leváltásra tervezett erő:

- nem képes tovább folytatni a feladatát;
- a folyó művelet során más helyen kerül alkalmazásra;
- a számára megszabott feladatot végrehajtotta;
- előre eltervezett rotáció keretében kerül felváltásra;
- az új (következő) művelet során képességei nem használhatók fel.

³² Ált/219 (2015) pp. 4-109 – 4-118., Ált-54 (2014) pp. VI-35 – VI-40.

2.4.1.8 Bekerítésben vívott harc:³³

Ha az ellenség bekeríti saját erőinket, akkor nem csak a bekerített erők közvetlen parancsnokának a cselekvési szabadsága korlátozódik, de az elöljáró parancsnok lehetőségei is beszűkülnek, amely a hadművelet végső kimenetelét is veszélyeztetheti. A bekerített erők műveleti és műveleti kiszolgáló támogatása erősen korlátozott, amely idővel kihat a harci képességekre és sok esetben a harci morálra is. A bekerítésben folytatott harc esetén a parancsnok vezetői képességei és személyes példamutatása jelentősen befolyásolják az alárendeltek tevékenységét.

A bekerítés meghatározó körülményei:

- Az ellenség támadása bármely irányból várható;
- A műveleti és műveleti kiszolgáló támogatás, valamint az utánpótlás lehetőségei korlátozottak;
- Az ellenség pontosan ismeri a bekerítésben lévő erők helyzetét, így azokra hatásos tüzérségi és légi tüzet képes vezetni;
- A bekerített erőknek korlátozott lehetőségei vannak felderítés folytatására.

A bekerítés végződhet kitöréssel, felszabadítással, vagy a kettő kombinációjával. Ennek megfelelően a bekerítésben folytatott tevékenység három fő típusát különböztetjük meg:

- Védelemi harc folytatása bekerítésben (védelmi harctevékenység).
- Bekerített erők felszabadítása (harcossal kapcsolatos tevékenység).
- Bekerítésből való kitörés (támadási forma)

2.4.2 Csapatmozgások³⁴

A műveleti területen a csapatok a szébtontakozásukhoz (harcba lepésükhez), a műveleti csoportosítás rendjében elfoglalt helyük felvétele érdekében a rendelkezésre álló utak igénybevételével meneteket, előre vonásokat, átcsoportosításokat (továbbiakban: csapatmozgások) hajtanak végre.

a) A szárazföldi csapatok mozgásának módjai:

- A **menet** a csapatmozgások alapvető módja, a csapatok menetoszlopokban utakon és oszloputakon, a rendszeresített járműveken végrehajtott tervszerű, szervezett mozgása, amelynek célja a számukra kijelölt körlet vagy terépszakasz meghatározott időben, harcképességük megőrzése mellett történő elérése. A menetre hadműveleti (harcászati) érdekből kerül sor, melynek során az ellenséggel való találkozás nem valószínű és a menetben részt vevő erők nem is keresik a lehetőséget annak, hogy az ellenséggel harcérintkezésbe kerüljenek. A menetrend az erők és eszközök legcélszerűbb csoportosítása a menet végrehajtására. A menetrend biztosítja a menetidőben történő végrehajtását, a menetsebességet, a harcképesség megóvását, a csapásokkal szembeni védettséget, a harc előtti alakzatba és harcalakzatba történő szébtontakozást és a szilárd, folyamatos vezetést. Menetek végrehajtására sor kerülhet stabilizációs tevékenységek végrehajtása érdekében is. E körülmények között a szemben álló fél helyzete

33 Ált/219 (2015) pp. 5-1 – 5-2.

34 Ált/219 (2015) pp. 4-118 – 4-125., Ált/54 (2014) pp. VI-40 – VI-67.

Erőszakos átkelés: Amennyiben az akadályrendszer (vízi akadály) túlsó oldalán (partján) az ellenség szilárd védelmi állásokat épített ki, akkor az akadályrendszer leküzdése (a vízi akadályon történő átkelés) erőszakos átkelés megszervezését pontosan nem beazonosítható, de tevékenységével folyamatosan számolni kell. A fő veszélyt a menetet végrehajtó erőkre a lesállások és a rögtönzött robbanóeszközök alkalmazása jelenti. Ha a menetek alatt várható veszélyforrások köre ezt megköveteli, akkor a harcérintkezés felvétele érdekében történő előre mozgások során alkalmazott elvek és eljárások felhasználhatók a menetek tervezése és végrehajtása során is.

- A **csapatszállítás** a csapatoknak nem szervezettszerű járműveken végrehajtott helyváltoztatása. A szállítás lehet vasúti, köz- úti, vízi és légi szállítás. A csapatszállítás általában vasúton, néhány járműből álló oszlop esetében közúton történik. A szövetség keretein belül előfordulhat légi és vízi szállítás is. Békében általában a szállítás a csapatok helyváltoztatásának alapvető módja.
- A **kombinált csapatmozgás** a menetnek és a szállításnak egyidejű vagy egymást követő, egymásra épülő, összehangolt, egységes elgondolás alapján tervezett, szervezett végrehajtása. Válsághelyzetben és a háborút megelőző időszakban a csapatok felvonulása általában kombinált csapatmozgás révén valósul meg.

b) Az utakon történő csapatmozgások megszervezésének alapelvei: A csapatok tervezett mozgatása érdekében – a más célokra tervezett utak kivételével – minden lehetséges utat fel kell használni. A felhasználásra tervezett utak számának növelésével csökkennek a kötelékek oszlopainak a hosszúságai és a menetidők, ezzel párhuzamosan az ellenség légi csapásai ellen növekszik a saját erők védettségi szintje, túlélőképessége.

A nagy távolságú menetek tervezése során – különösen a láncalpas és kerekes harcjárművel felszerelt szervezeteknél – elsősorban vasúti szállítással kell az átcsoportosítást megtervezni.

Az oszlopok mozgásának koordinálására mozgási szektorokat kell kijelölni. A szektoron belüli úthálózat felhasználásán kívül a parancsnok a magas terepjáró képességekkel rendelkező erőit terepen is mozgathatja. A csapatok terepen, harc előtti alakzatban történő előre vonása jelentősen növeli azok képességét az azonnali, időveszteség nélküli harcba lépésre.

A csapatmozgások során meg kell szervezni az oszlopok közvetlen biztosítását. Ennek mértékét és módját a kialakult harcászati helyzet szerint kell megválasztani. Földi támadások ellen oldal- és utóvédeket, felderítő járőröket kell alkalmazni, a légitámadások elhárítására passzív és aktív légvédelmi rendszabályokat kell bevezetni.

A menetek, előrevonások végrehajtására kidolgozott tervekben szereplő időpontokat szigorúan be kell tartani, a menetfegyelmet fenn kell tartani. A pontos végrehajtás érdekében intézkedni kell a forgalomszabályozás rendjének kialakítására.

c) Csapatmozgások tervezése, befolyásoló tényezők:

- a végrehajtandó feladatnak és az előljáró parancsnok
- szándékának ismerete;
- a menettávolságok és a rendelkezésre álló időkeretek pontosítása;
- a menetet végrehajtó erők tervezett csoportosításának és a forgalomszabályzásba bevont erők körének meghatározása;
- technikai eszközök felkészítése mértékének, terepjárást fokozó eszközökkel történő ellátásának meghatározása;

- a csapatmozgás logisztikai támogatásának (pld. technikai zárórészleg), a pihenők alatti, valamint az úticélba történő beérkezést követő logisztikai feladatok (élelmezési ellátás, üzemanyag feltöltés) és a szervezeti és feltöltési prioritások meghatározása;
- a csapatmozgást követő feladatok tisztázása; (az erők minek az érdekében hajtanak végre mozgást?)
- az ellenség helyzetének értékelése, beleértve az ABV fenyegetettség értékelését;
- a rendelkezésre álló úthálózat értékelése;
- terep és időjárási viszonyok számbavétele;
- a területen zajló polgári közlekedés hatásainak a figyelembevétele;
- az utak állapotának, a szükséges javítási, karbantartási igényeknek az értékelése.
- Előzetes intézkedés: Amennyiben lehetőség van rá, akkor a végrehajtó erők felé előzetes intézkedés kerül kiadásra, amelynek minimális tartalma: a várható feladat; a feladat kezdetének várható (nem korábban, mint...) ideje; a rendelkezésre álló utak és az erők tervezett csoportosítása menetvonalak szerint.
- Híradás rendje: A menetek végrehajtásának ideje alatt a híradó eszközök használatát a lehető legminimálisabbra kell korlátozni. Az összeköttetést a vezetékes telefonok, gépkocsik, helikopterek használatára kell korlátozni.
- A harc kiszolgáló támogatás rendje: A menetet végrehajtó csapatokat a feladat végrehajtásának megkezdése előtt teljes mértékben fel kell tölteni és a menet várható idejének megfelelően hideg élelmemmel és ivóvízzel az állományt el kell látni. A menet közben adódó lehetőségeket fel kell használni az üzemanyagutántöltésre, kisjavítások elvégzésére és a személyi állomány étkeztetésére. A feladat befejeztével az előírt technikai ellenőrzéseket végre kell hajtani, a szükséges javításokat, helyreállításokat el kell végezni. A meghibásodott technikai eszközök vontatása a pihenő körletig, illetve a vontatási terepszakaszig történik.
- Egészségügyi biztosítás: A létrehozott csoportosítások (menetoszlopok) egészségügyi biztosítását úgy kell tervezni, hogy az tegye lehetővé a sérültek helyszíni ellátását és megfelelő egészségügyi létesítménybe történő szállítását. A beteg/sérült kiürítéséhez földi és/vagy légi (elsősorban RW) kiürítő eszközök tervezése, biztosítása szükséges.
- Technikai mentés, biztosítás: A menetoszlopok biztosítására technikai záró részleget kell kijelölni, amelyek fő feladata a forgalmi akadályt képező sérült eszközök félrevontatása, a hidak, vasúti átjárók és más kritikus pontok technikai biztosításának az ellátása, a 10-20 perces kisjavítások elvégzése.
- Ellátó, kiszolgáló pontok telepítése: A nagy távolságú menetek végrehajtása során – a főbb utak mentén rendelkezésre álló lehetőségek felhasználásával – a menetet végrehajtó erők pihentetése, étkeztetése, a harcjárművek technikai kiszolgálása, üzemanyaggal való feltöltése érdekében menetoszlop ellátó pontokat kell telepíteni a megfelelő sűrűséggel.
- A harcképesség megőrzése: Ha fennáll annak a lehetősége (szükségessége), hogy a hosszú menetet végrehajtó erők a begyülekezési körleteikből azonnal harcba lépjenek, akkor a menet során a legutolsó pihentetés helyét és időtartamát úgy kell megválasztani, hogy az biztosítsa a csapatok pihent és feltöltött állapotban történő harcbavetését.
- Adminisztratív rendszabályok: A menetek végrehajtására kijelölt utakat meg kell jelölni, a rajtuk áthaladó forgalmat szabályozni kell, és különösen a szándékos

rombolások helyein (saját út zárak, torlaszok) ellenőrző posztokat kell felállítani, járőrökkel kell alkalmazni.

2.4.2.1 Akadályok leküzdése:³⁵

A csapatok mozgását korlátozó természetes képződményeket, mesterséges létesítményeket akadályoknak nevezzük. Az akadályok leküzdéséhez általában speciális eszközökre, robbanótöltetekre van szükségünk. A több akadályelemből álló létesítményeket akadályrendszernek nevezzük. A folyamatos mozgás biztosítása érdekében a csapatokat az akadályok elhárításához szükséges képességekkel kell felruházni. Az akadályokon való áthaladásra főleg támadó hadműveletek (harc) keretében kerül sor, de számolni kell velük más harctevékenységi formák esetén is. Alkalmazásukra sor kerülhet a mélységi, a közvetlen és mögöttes hadműveletek során egyaránt.

a) Az akadályok típusai:

- A szárazföld belsejében elhelyezkedő álló- és folyóvizek;
- Aknamezők;
- Egyéb akadályok:
 - nehezen járható, ingoványos, mocsaras, mély, hóval fedett területek;
 - kráterek, sáncok, tereplépcsők, lejtők;
 - szennyezett területek, szögesdrót rendszerek, nukleáris fegyverek alkalmazásakor keletkező nagy mennyiségű törmelék és roncshalmazok;
 - aknákkal megerősített akadályrendszer, földomlás és lavinaveszélyes területek, szakadékok, amelyek leküzdése nem lehetséges, vagy nehezen kivitelezhető;
 - mesterségesen elárasztott területek és előidézett áradások.

b) Az akadályok (vízi akadályok) leküzdésének módjai:

- **Menetből történő leküzdés**-re akkor kerül sor, ha a leküzdéshez szükséges eszközök rendelkezésre állnak és a felkészítés rövid időszakra korlátozódik. A menetből való leküzdés csak akkor lehetséges, ha az ellenség számára nem adunk lehetőséget arra, hogy szilárd védelmi pozíciókat építsen ki az akadályok mentén.
- **Előkészítés utáni leküzdés**: Az előkészítés utáni leküzdésre akkor kerül sor, ha a menetből történő leküzdés nem volt sikeres, illetve az akadály komplexitása azt megköveteli. Az előkészített leküzdés részletes tervezést, kiterjedt felkészülést és begyakorlást, valamint teljes körű felderítést és műszaki biztosítást igényel.
- követeli meg. Az átkelés csak akkor kezdhető meg, ha a saját erők rohamcsoportok alkalmazásával a túloldalon támpontot foglaltak, hídfőállást létesítettek, az elért sikert kifejlesztették és az akadályrendszer védő ellenséges védelmi rendszert felszámolták.
- **Fedett (rejtett) átkelés**: Fedett átkelés esetén a harcjárműről szállt erők az akadályt rejteve, csendben küzdik le, és az akadályt védő ellenséget meglepve váratlan támadást intéznek ellene. A fedett átkelést korlátozott látási viszonyok között kell végrehajtani.

35 Ált/219 (2015) pp. 4-125 – 4-135., Ált-54 (2014) pp. VI-67 – VI-71.

2.4.2.2 A harcból történő kivonás

A harcból történő kivonás³⁶ tervezett tevékenység, amely során a végrehajtó erők az ellenségtől távolodó (a saját mögöttes területek felé irányuló) mozgást végeznek, miközben – eltérően a visszavonulástól – nem állnak az ellenség erőivel harcérintkezésben. A harcból történő kivonás megtervezésének általános elvei megegyeznek a visszavonulás során alkalmazott rendszabályokkal, azonban az eltérő harcászati helyzet miatt a harcból történő kivonás során a fedezőbiztosításra elegendő kisebb erők kikülönítése.

2.4.2.3 A személyi mentés

A személyi mentés olyan katonai, diplomáciai és civil erőfeszítések összessége, mely erőfeszítések elszigetelődött személy megmentésére és szervezeti visszaintegrálására irányulnak.

A személyi mentés formái:

- **Kutatás-mentés (KM):** Légi, szárazföldi, vízi járművek, valamint speciális kutató-mentő csoportok és felszerelések alkalmazása a bajba jutott személyek mentése érdekében szárazföldön és vízen egyaránt. A kutatás-mentés alapvetően békeidőszaki tevékenység és honi területre korlátozódik, de alkalmazható konfliktushelyzetekben is, amikor a feladat végrehajtását ellenséges tevékenység nem veszélyezteti.
- **Harci mentés (HM):** A harci mentés olyan elszigetelődött személyek mentése válsághelyzetekben és háborús körülmények között, akik Harci Kutató Mentő csoport fogadására nem lettek felkészítve és felszerelve. Ezek a személyek lehetnek katonák, vagy más fegyveres testület tagjai, illetve nemzetbiztonsági szempontból fontos hivatalos és közéleti személyek.
- **Harci kutatás-mentés (HKM):** A harci kutatás-mentés az ellenséges területek/erők felett feladatot teljesítő légi személyzetek/légi járművek lelövésének, balesetének, kényszerleszállásának, a repülőszerkezet kényszerelhagyásának észlelését, helyük megállapítását, felkutatásukat, azonosításukat és mentésüket foglalja magában válsághelyzetekben és háborús körülmények között egyaránt. A HMK feladatai közé tartozik továbbá azon elszigetelődött, veszélyben lévő katonák mentése, akik a HMK segítség fogadására megfelelő kiképzésben részesültek és rendelkeznek a szükséges felszerelésekkel.
- **Nem hagyományos erőkkel támogatott mentési műveletek:** A mentések során sor kerülhet a hagyományos katonai erőkön kívül más, speciális katonai és polgári képességek felhasználására is. Alkalmazásra kerülhetnek különleges katonai erők, terrorelhárító erők és nemzetközi műveletek során a befogadó nemzeti támogatás keretében megfelelő helyi ismeretekkel (kapcsolatokkal) rendelkező erők.

Nem harcoló személyek kimenekítése: A nem harcoló személyek kimenekítése nem képezi részét a személyi mentésnek! Arra irányul, hogy egy adott országból a biztonságukban fenyegetett polgári személyek (lakosság) csoportjait biztonságos helyre

36 Ált/219 (2015) pp. 4-135 – 4-144., Ált-54 (2014) pp. VI-71 – VI-79.

menekítsük. Előfordulhat azonban, hogy a menekítésre szoruló csoporton belül elszigetelődött személy is van, akinek a személyi mentését meg kell szervezni.

2.4.3 A nyugvás

A **nyugvás** alapvető célja, hogy a harcból való kivonás után helyreállítsuk a csapatok harcképességét annak érdekében, hogy képessé váljanak új feladat végrehajtására. Nyugvásra az ellenségtől távol, körletben (szálláskörletben) kerül sor, melynek során megtörténik a csapatok pihentetése, valamint a szükséges feltöltések és kiegészítések végrehajtása.

A nyugváshoz szükséges idő- mennyiség meghatározása függ az alábbiaktól:

- a kötelék helyzete, állapota;
- a kötelék megelőző tevékenysége;
- a kötelék harcképességének foka;
- az ellenségtől való távolság és annak tevékenysége;
- a kötelék számára megszabott új feladat jellege.

Ha a nyugvásra kijelölt körlet lakott településen helyezkedik el, akkor szálláskörletről beszélünk.

A kijelölt körlet biztosítsa az alábbiakat:

- kedvező feltételeket a tömegpusztító fegyverek elleni védelemhez;
- a csapatok rejtett, tagolt elhelyezését;
- álcázási, víznyerési lehetőséget;
- a körlet gyors elhagyását, manővereket;
- kedvező egészségügyi és közegészségügyi járványügyi feltételeket.

Felhasznált és ajánlott irodalom

Ált/44 – Magyar Honvédség összhaderőnemi doktrína, 4. kiadás, MH DOFT kód: ÖHD 4.2018

Ált/54 – A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcsabályzata II. rész – Zászlóalj, 2014.

Ált/219 – Magyar Honvédség Szárazföldi Műveletek Doktrína, 1. kiadás, MH DOFT kód: MD 3.2.(1), 2015.

AAP-06 – NATO glossary and Terms and Definitions, Ed.: 2021

AJP-01 – Allied Joint Doctrine Ed. F, 2022

ATP-3.2.1 – Conduct of Land Tactical Operations, Ed. C, 2022

ATP-3.2.1.1 – Conduct of Land Tactical activities, Ed. C, 2022

Hadtudományi lexikon, Új kötet, Budapest, 2019

Ált/44 (2018) - A-1 – A-21.

Ált/219 (2015) – M1-1 – M1-16.